

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Žižkovo náměstí 5, 771 40 Olomouc

Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Alena Trnková

Český jazyk se zaměřením na vzdělání

Téma: Uplatnění vybraných motivů v českých pohádkách ve srovnání se zahraničními
/ Application of selected motifs in Czech fairy tales in comparison with foreign ones

Vedoucí práce: Mgr. Milan Mašát, Ph.D.

Olomouc

2023

*Prohlašuji, že jsem závěrečnou bakalářskou práci vypracovala samostatně,
s využitím pouze citovaných literárních pramenů.*

V Olomouci dne 3.3.2023

Alena Trnková

Dovolte mi, abych touto cestou poděkovala vedoucímu této bakalářské práce panu Mgr. Milanu Mašátovi, Ph.D. za velice vstřícný a osobitý přístup, za odborné rady a názory, které mi v průběhu bakalářské práce poskytl. Dále bych si dovolila své poděkování věnovat své rodině a blízkým, za projevení až nadlidské podpory a trpělivosti při mé studiu.

Bibliografický záznam: TRNOVÁ, Alena. Uplatnění vybraných motivů v českých pohádkách ve srovnání se zahraničními: Bakalářská práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka a literatury, 2023, -76- s. Vedoucí práce Mgr. Milan Mašát Ph.D

Obsah

1.	ÚVOD	7
2.	POHÁDKA	9
2.1	DEFINICE POHÁDKY	9
2.2	HISTORIE POHÁDKY	10
2.2.1	<i>Historie názvu</i>	10
2.2.2	<i>Historie vzniku pohádky</i>	10
2.2.3	<i>První dochované pohádky</i>	11
2.3	POHÁDKA TAK, JAK JI ZNÁME DNES	12
2.4	NEGATIVNÍ ASPEKT POHÁDEK	13
3.	ROZDĚLENÍ POHÁDEK.....	15
2.5	ZÁKLADNÍ DĚLENÍ POHÁDEK	15
2.5.1	<i>Lidové pohádky</i>	15
2.5.2	<i>Autorské pohádky</i>	15
2.6	DĚLENÍ POHÁDEK PODLE OBSAHU	16
2.6.1	<i>Kouzelné pohádky</i>	16
2.6.2	<i>Zvířecí pohádky</i>	17
2.6.3	<i>Legendární pohádky</i>	17
2.6.4	<i>Novelistické pohádky</i>	17
2.7	ROZDĚLNÍ DLE ČÁSTÍ.....	17
2.7.1	<i>Úvodní část pohádky</i>	17
2.7.2	<i>Zápletka</i>	17
2.7.3	<i>Vyvrcholení</i>	17
2.7.4	<i>Zvrat</i>	18
2.7.5	<i>Závěr</i>	18
4.	MOTIV PŘÁNÍ	19
4.1	PEPELKA.....	19
4.1.1	<i>Příběh (CHN)</i>	20
4.1.2	<i>Shrnutí</i>	21
4.2	O ZLATÉ RYBCE.....	23
4.2.1	<i>Příběh</i>	23
4.2.3	<i>Shrnutí</i>	24
4.3	ALADIN	25
4.3.1	<i>Příběh</i>	25
4.3.4	<i>Shrnutí</i>	26
4.4	O DVANÁCTI MĚSÍČKÁCH.....	27
4.4.1	<i>Příběh</i>	27
4.4.5	<i>Shrnutí</i>	28
4.5	SROVNÁNÍ MOTIVU TŘÍ PŘÁNÍ:	29
5.	MOTIV PORUŠENÍ PŘÍKAZU	31
5.1	O ČERVENÍ KARKULCE.....	32
5.1.1	<i>Příběh</i>	32
5.1.2	<i>Shrnutí</i>	34
5.2	O NEPOSLUŠNÝCH KÚZLÁTKÁCH.....	34
5.2.1	<i>Příběh</i>	35
5.2.2	<i>Shrnutí</i>	36
5.3	ZLATOVLÁSKA.....	36
5.3.1	<i>Příběh</i>	36
5.3.1	<i>Shrnutí</i>	37
5.2	ŠÍPKOVÁ RŮŽENKA	38
5.2.1	<i>Příběh</i>	38
5.3.1	<i>Shrnutí</i>	40

4.1	SROVNÁNÍ MOTIVU PORUŠENÍ PŘÍKAZU	41
6.	ZÁVĚR	43
	SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
7.	ZDROJE	45

1. Úvod

Chceme-li upoutat pozornost dítěte, dejme mu jeho hrdinu. Chceme-li hrdinou dítě zaujmout, musí ho hrdinovi příběhy bavit. Chceme-li udržet jeho touhu číst dál, musí být jeho cesta vzrušující, a naplňovat jeho očekávání. Chceme-li rozvíjet jeho představivost, musíme podněcovat jeho fantazii. Chceme-li jej naučit lidským hodnotám, necht' ať ho učí jeho hrdina z pohádkových příběhů.

Pohádky patří mezi nejstarší literární žánry, jsou s námi již po celá staletí a možná proto si život bez nich, mnozí z nás, nedovedou ani představit. Po celé planetě, ve všech dobách i kulturách, si lidé vyprávěli smyšlené příběhy, které se však nikdy realitě zdaleka nepodobaly a ani naše krásná zem tomu není výjimkou.

Pohádka je pro mne velmi osobní a neobyčejné slovo. Vyvolává ve mne mnoho vzpomínek a hřejivých pocitů. Už jako malé dítě, jsem si večer bez babiččiny pohádky nedokázala představit. Zababušená pod péřovou duchnou, jsem čekala až přijde pravý čas a babička otevře svou prastarou tlustou knihu plnou pohádek, obuje si své teplé ponožky, sedne si do houpacího křesla s bílou kávou, přikryje si nožky károvanou dekou a zazní vnučaty velmi oblíbená věta. „Tak jakou pohádku dáme dneska děťátka?“

Dovolím si poznamenat, že podobně krásné vzpomínky má s nad každým. Pohádka, si troufám říct, bude se mnou celý život a i dnes v dospělém věku jsem nadšená, když s ní přijdu do styku, ať už jako vypravěč či jako posluchač. Zastávám názor, že je jedno jaké jste kultury, jakého náboženství či žijete-li v blahobytu nebo skromnosti, jestli jste velcí nebo malý, tlustí nebo hubení, jestli snídáte vajíčka nebo koblížky, protože pohádka je zkrátka pro každého a snad každý si v ní může přijít na své.

Příběhy vnímám, jako nezastupitelnou součást dětství, která rozvíjí nejen paměť ale i představivost, zvyšuje slovní zásobu, obohacuje dětskou fantazii a jejich svět. Je to symbol dětství. Děti se ztotožňují s dobrodružstvím svých oblíbených hrdinů. Cítí jejich radost i smutek, jejich úpadky i úspěchy, prožívají pocity přátelství, lásky a štěstí, ale i zrady, lži, nenávist a boj s nepřítelem. Jako dospělí, se retrospektivně vracíme do dětských let pomocí vyprávění pohádek našim dětem, či vnučátkům. Nalézáme v nich takzvaný únik od reality, do bájného světa, kde dobro vítězí nad zlem. Mnoho jedinců se vzhlíží ve fantastických jevech.

Bakalářská práce s názvem uplatnění vybraných motivů v českých pohádkách ve srovnání se zahraničními se věnuje, jak už název napovídá, tématu pohádek. Cílem této práce je upozornit na vybrané motivy v pohádkách po celém světě, a poskytnout jejich srovnání.

V první části se práce zabývá samotným významem pojmu pohádka, její definicí nejen odborným pohledem, ale i citací od autorů známých po celém světě. Zaobírá se jejím původem i vývojem v čase a neopomíná ani podobu pohádky tak, jak ji vnímáme v dnešním světě. Bakalářská práce uvádí základní pojmy, jako například rozdíly mezi lidovou a autorskou pohádkou, dále rozvíjí nejčastěji používané ustálené formule, charakterizuje hlavní postavy, kouzelné předměty i magická čísla. Rozděluje pohádky dle obsahu, na kouzelné pohádky, zvířecí, legendární i novelistické. Ať už je jejich původ velmi rozdílný, mnoho verzí jsou s námi již i ve zfilmové podobě a jejich příběh je znám i našim potomkům.

Druhá část této bakalářské práce je věnována již konkrétním vybraným dvěma motivům, které budou představeny jednotlivě, podrobně rozebrány a nakonec poukážeme na jejich implementaci v několika příkladech. Zaměříme se zejména na původ příběhu, rozdíly příčin motivů i motivace je splnit a prohloubit povědomí daného tématu. V závěru shrneme všechny zjištěné poznatky.

2. Pohádka

„Pohádky jsou zčásti svým vnějším rozšířením, zčásti svou vnitřní povahou určeny k tomu, aby postihly čistou myšlenku dětského pohledu na svět; jsou bezprostředně výživné jako mléko, jsou jemné a líbezné, anebo jako med, sladké a sytící, bez pozemské tíže.“

(bratři Grimmové)

V pohádce jako by nastala jiná pravidla, je v nich možné cokoli a její tvůrce není ničím a nikým omezen. Mnohdy se v nich promítají lidské sny a tužby a to zejména ty, které v reálném světě nejsou ani v nejmenším možné. Pohádku můžeme z jazykového hlediska srovnávat v několika společných znacích. Dobro zvítězí nad zlem, pravda nad lží, čestnost nad podlostí, upřímnost nad lstí, moudrost nad hloupostí, láska nad nenávisť, řád nad chaosem, světlo nad temnotou, věrnost nad zradou a statečnost nad zbabělostí. Každý národ či země mají své pohádky něčím typické, mnohdy jsou v nich zachyceny nejrůznější zvyky daných národů, jejich mentalita a víra. Ojedinělý prvek zejména v českých pohádkách je ten, že zlo není zničeno, nýbrž pouze napraveno.

2.1 Definice pohádky

Definice pojmu pohádka není snadná. Mnozí autoři se nemohou na konkrétním názoru sjednotit. Uvádí, že různorodost je ovlivněna autorovým subjektivním názorem, tím jak pohádku vnímá on sám. Pro ukázkou rozdílnosti tvrzení, uvádím definici několika autorů:

L. Richter (2004, s. 5) píše, že: *Pohádka je umělecká slovesná smyšlenka, o níž vypravěč i posluchač vědí, že není hodnověrnou věcnou zprávou o skutečnosti, nýbrž zábavným výmyslem, jehož odtažitost od reality je zdůrazněna nejen přímo vysloveným „bylo-nebylo“, přítomností kouzel, zázraků, nadpřirozených bytostí nebo přinejmenším až neuvěřitelné nadsázky, ale i zasazením děje do neurčité (většinou daleké) minulosti a svébytnou kompozicí.*¹

Verze od J. Čenkové a kol. *Pod název pohádka se zařazují literární texty, které vznikly na základě rozmanité palety starodávných vyprávění, vstřebávajících při své pouti světem rozličné bájně představy lidstva, nadčasové životní pravdy, zejména věčnou touhu po naplnění dobra, a víru v kouzelnou moc slova.*²

¹ Richter, L. *Pohádka...a divadlo*. Praha: Dobré divadlo dětem, 2004, s. 5.

² Čenková, J. a kol. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*. Praha: Portál, 2006, s. 107.

V. J. Propp ve své *Morfologii pohádky* píše, že „*Základní příznak pohádky určil už Bělinckij. Tento příznak záleží v tom, že vypravěč ani posluchač nevěří, že to, o čem se vypráví, se skutečně událo. Pohádka je založena na záměrném výmyslu.*“³

Chaloupka (2001, s. 371) ukazuje na skutečnost, že i když se pohádka jeví jako každému známý literární žánr, doopravdy není tak jednoduchá, píše: „*Zdánlivě každému zcela jasný epický útvar lidové slovesnosti, který procházel ústním předáváním z generace na generaci a později byl sběrateli folkloristy v nějaké podobě (nebo častěji v několika různých podobách) zaznamenán. Ve skutečnosti je však pohádka jednou z nejsložitějších literárních oblastí, užívající převážně prózu, ale někdy i verše či střídání pasáží prózou a veršem, případně se objevuje v dramatické podobě.*“ Chaloupka (tamtéž) upozorňuje, že vlastně prvopočátky „pravé“ pohádky jsou stále tajemstvím, protože různé „slovesné projevy“ jsou nazývány pohádkou.⁴

2.2 Historie pohádky

2.2.1 Historie názvu

Historie samotného názvu pohádka je velmi zajímavá. Staročeská slova *báchora*, *báchorka* jsou odvozena od ruského o бахорить – prášit, avšak tento termín se neuchytil. Staročesky se tento termín spojoval s významy sporu, hádanek či záhad. Josef Jungmann ve svém českoněmeckém slovníku uvádí, že slovo pohádka pochází z polského jazyka, konkrétně ze slova *gadać*, což v překladu znamená vyprávět, tlachat či mluvit. Tento název je praslovanského původu, s příbuzným staroindickým slovem „*gádati*“, což znamená, mluví. Z čehož vyplývá jediné a to, že pohádka ve významu „nepravděpodobné vyprávění“ či „výmysl“ je pravděpodobně z češtiny.⁵

Původ či samotný vznik pohádek studuje srovnávací folkloristika, která uvádí čtyři možné teorie jejich vzniku. První teorie je mytologická, jako druhou uvádí antropologickou, třetí je migrační, a jako poslední teorii historicko-geografickou.

2.2.2 Historie vzniku pohádky

V dřívějších dobách, se po našem světě potulovalo mnoho lidu nejrozličnějšího povolání a rozdílných společenských vrstev. Pro přiblížení, si uvedeme například báby kořenářky, mlýnské tovaryše, kramáře, vysloužilé vojáky, potulné žebráky a další, kteří se často bezcílně potulovali od města k městu, od říše k říši a přicházeli do vesnic mnohdy bez peněz.

3 Propp, V. J. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Jinočany: H & H, 1999, s. 306.

4 Chaloupka, O. *Příruční slovník české literatury od počátků do r. 1945*. Praha: Adonai, 2001, s. 371.

5 Čenková, J. a kol. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*. Praha: Portál, 2006, s. 107.

Za nocleh v hostincích si vydělávali tak, jak nejlépe uměli. Jeden zpíval, další poklízeli dobytek, a jinačí vyprávěli akční příběhy ze svých cest. Za temných večerů, se lidé scházeli a dlouhé chvíle si krátili posloucháním novinek ze světa, o vojnách, o nešťastných láskách, skandálech, či o živelných katastrofách. Pohádky prve totiž nepatřily cíleně dětem, nýbrž dospělým posluchačům. Obsahovaly mnohdy hrubá slova, byly velmi kruté, násilné a objevovaly se v nich motivy nejen lechtivé erotiky, ale i vynuceného sexu. Lidem naháněly hrůzu a způsobovaly husí kůži. U těchto příběhů známe obsah příběhu, avšak minimální okolnosti. Ne každý, si v takových historkách našel oblibu, a postupem času se objevovaly i jemnější verze příběhů. Babky kořenářky, zejména pro menší posluchače zjemňovaly povídky o méně hrubé prvky, takže místo násilníků, zde vystupovali strašidla, ježibaby, a vodníci. Pohádky byly také o loupežnicích, i o ukrytém pokladu, který je uschován tam, kde se ještě nikdy nikdo neodvážil vstoupit. Jejich posluchači vždy dychtivě hltaly každé slovo, a nechaly se do příběhu pohltnout tak, až příběh museli převyprávět svým kamarádům a nejbližším dál a dál. Pohádky se dříve vypravovaly hlavně v zimě, kdy už nebylo venku tolik práce, den se zkracoval, příroda byla přikryta bílou peřinou v podobě sněhu a lidé čekali na jaro. Proto za dlouhých zimních večerů vznikaly ty nejkrásnější pohádky, které se nesly z generace na generaci a mnoho z nich, se dochovalo až do dnes. ⁶

Převyprávěné pohádky od našich předků jsou pro nás nejdůležitějším pramenem, ze kterého čerpáme. Jako druhý pramen by se dalo, označil také kázání. Od pradávna lidé věřili v nějaké božství. Jejich kazatelé pohádky využívali ke zpestření svých kázání. Jednalo se o příběhy ze života, ze kterých si lidé měli brát poučení. Díky této skutečnosti tedy kazatelé působili na charakter lidové prózy v ústním podání. ⁷

Myslím si, že tento úvod dokonale vystihuje původ tradiční lidové pohádky, jejíž podstatou je *vymyšlený (fantastický) příběh s nereálným dějem, postavami a prostředím. Anonymní a kolektivní lidový tvůrce zde vyjadřoval své názory, zkušenosti, sny, tužby, myšlení a cítění, svůj niterný vztah k přírodě, práci, lidem, společnosti, životu a světu.* ⁸

2.2.3 První dochované pohádky

Dlouho byli historici přesvědčení o tom, že počátky pohádky jsou z Indie, avšak také Egypt má na historii značný význam. Na naše území byly pohádky rozšířeny prostřednictvím Byzantské říše nebo arabského světa, odkud je přinesli poutníci z křížových výprav. Migrující kmeny Hunů či později Mongolů. Mnoho pohádek rozšířených po celé Evropě mnohdy po

⁶ Horák, J. *Česká pohádka v lid. a sběratelské tradici. In: O pohádkách.* Praha: SNDK, 1960, s. 25-27.

⁷ Horák, J. *Česká pohádka v lid. a sběratelské tradici. In: O pohádkách.* Praha: SNDK, 1960, s. 27-29.

⁸ Toman, J. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury.* České Budějovice: PdF JU, 1992, s. 64.

celém světě mají stejné motivy. Liší se pouze hlavní postavy, prostředí či zvířata. Tam, kde v exotických zemích vystupuje například hlavní postava zlého tygra, je u nás nahrazena například vlkem. Nejstarších původních pohádek se dochovalo přes dva tisíce. Nejstarší dochovaná pohádka však pochází ze 13. století z Egypta. Jedná se o pohádku *O Anupovi z Batovi* ze 13. století před našim letopočtem, kde hlavními postavami jsou dva bratři. Stopy pohádek lze pozorovat, jak v antické literatuře, v bibli, tak i ve středověké literatuře. Důležité dílo světové pohádky psané anonymem s motivem, který se objevuje, jak v Kronice sedmi krkavců, což je jedno z nejoblíbenějších děl středověké tvorby, tak také i v novelách Baccacciova Dekameron a arabský cyklus Tisíc a jedna noc. Tohle jmenované dílo vznikalo již od 3. století, ale psanou podobu bylo možné spatřit až v 14. -15. století.⁹

Ucelené zpracování lidových pohádek, můžeme pozorovat v Itálii, kdy generace romantiků dala nový impulz k budování vztahu k lidovým pohádkám. Nejednalo se však pouze o folklorní, ale také o poznání duše Italského národa. Stěžejní zde začíná být věrná podoba klasické adaptace, bez úprav. Druhá nejstarší pohádková sbírka z Evropy pochází z roku 1697, jejím autorem je Charles Perrault z Francie, a její podoba se již blíží pohádkám tak, jak je nyní známe. První autentické záznamy o pohádkách, které jsou dochovány, pochází z 19. století. Avšak v té době se jednalo spíše o báchorky či povídačky.

2.3 Pohádka tak, jak ji známe dnes

Co je to pohádka? Pohádku řadíme mezi drobný epický žánr a patří k nejstarším žánrům lidové slovesnosti. Mezi epiku ji řadíme pro její text založený na příběhu. Pohádky se již od nepaměti šířily ústní tradicí, a proto je řadíme do žánru ústní lidové slovesnosti.

Pohádky vždy začínají ustálenými formulami, jako jsou například: „Za devatero horami, za devatero řekami“, „Bylo, nebylo“, „Byl jednou jeden“ apod. Jejich děj je většinou smyšlený a odehrává se na neobvyklém místě i v neobvyklém, blíže neurčeném čase. Mnohdy popisuje například i několik let, ale i několik dnů, například: „V dalekém království“.

Před hlavního hrdinu je postaven těžký, mnohdy nesplnitelný úkol, který překonává jen díky pomoci fantastické bytosti, která nepatří do našeho světa (víly, vodníci, čarodějnice, skřítky, čerti), díky pomoci kouzelného předmětu (kouzelné zrcadlo, létající koberec, kouzelné sluchátko, prsten), nebo za pomoci zvířecího pomocníka. Dokončením úkolu, hrdina dosáhne slíbené odměny.

Mezi základní motivy pohádek, bych zařadila například proslule známí boj dobra se zlem. Postavy v jsou rozčleněny na dva tábory, buď dobré, s kladnými vlastnostmi (*Popelka*,

⁹ Mocná, D., Peterka, J. a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. Litomyšl: Paseka, 2004, s. 474–475.

Sněhurka), nebo zlé se, zápornými vlastnostmi, (macecha, nevlastní sestry, čarodějnice, čert). Postavy a jejich charakterizující hodnoty zůstávají neměnné a často je charakterizují již jejich samotná jména (hloupý Honza, Nebojsa, Dobruška). A jak to již od nepaměti bývá, dobro vždy zvítězí nad zlem.

Často se v příbězích vyskytuje motiv troj násobnosti (tři bratři, tři oříšky, tři sestry, tři přání, tři sudičky), případně čísla sedm (sedmero krkavců), devět (devatero řekami), nebo dvanáct (dvanáct měsíčků). V pohádkách jsou tyto čísla označovány za magická.

Příběh pohádky vždy představuje něco neočekávaného, zvláštního, a napínavého.

2.4 Negativní aspekt pohádek

Když hlavní hrdina pln kladných vlastností, jako například chytrostí, dobrotivostí, udatností, porazí zlo, zcela automaticky by ho měla čekat odměna. Zpravidla se hrdina ožení s princeznou, nebo svoji milou, a žijí spolu šťastně až do smrti. Ale, existují i případy, kdy výjimka potvrzuje pravidlo, a po nesnázích, přicházejí další a další útrapy, a to tak, až čtenář nevěří, že opravdu čte zakončení pohádky, ale spíše konec hororového příběhu.

Jedna z nejznámějších pohádek, a ukázkou této výjimky je *Mořská ženka*¹⁰ od Hanse Christiana Andersena. Její nesnesitelná bolest, když se jí zarývají jakoby nože do chodidel, je jedna z nezapomenutelných chvílí, která se nám mnohým vybaví i v dospělém věku. Často si ani neuvědomujeme, kolik krutosti je v řadě dětských příběhů, nebo bychom se mohli bavit spíše o syrové realitě, které jsou děti prostřednictvím pohádek vystavovány. Dětská fantazie nezná žádné meze, a proto je vhodné věnovat zvýšenou pozornost titulům, které se chystáme předčítat i těm nejmenším uším.

I přes svoji zdánlivou nevinnost a naivitu se pohádky mnohdy dotýkají nejcitlivějších témat. V hodně pohádkách se objevuje na samotném začátku příběhu motiv smrti nejbližších, nejčastěji rodiče, například v pohádce *O Popelce, O Sněhurce a sedmi trpaslicích*, kdy umírá matka hlavní hrdinky. V příbězích o Jeníčkovi a Mařence nebo Sedmero krkavců, se zlá macecha snaží zbavit svých nevlastních dětí. *Výborně si ty děti žily, ale nemělo tomu takhle být věčně! Jejich otec, pán celé země, se oženil se zlou královnou, která nesmyslela s ubohými dětmi dobře, ani co se za nehet vešlo. Pocítily to již první den.*¹¹

V pohádkách *O Popelce* nebo *O sedmero krkavců* je použit taktéž motiv kletby, nebo prokletí, vždy s hlavním cílem, nevinným postavám ublížit. *Leťte si do světa a starejte se o*

¹⁰ Andersen, Hans Christian. *Pohádky*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, n. p., 1967, s. 109.

¹¹ Andersen, Hans Christian: *Pohádky a povídky I*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, str. 125.

sebe sami! ' řekla zlá královna. 'Proměňte se ve velké ptáky, kteří nemají hlasy! ' Přece jen jim však nemohla připravit tak zlý osud, jak měla v úmyslu.¹²

S prokletím však, nadchází i následný motiv vysvobození, který dodává do příběhu špetku naděje. Úkoly jsou však nelehké a konkrétně v případě Andersenových pohádek velmi drastické, s nasazením vlastního života. *Vidíš tuhle pálivou kopřivu, kterou držím v ruce? Těch roste hodně kolem jeskyně, kde spíš. Jenom těch můžeš použít, a potom kopřiv, které rostou na rovech hřbitova, pamatuj si to. Musíš je natrhat, ačkoliv ti popálí ruce. Rozšlapej je pak, a dostaneš len. Z něho musíš uplést jedenáct pancéřovaných košil s dlouhými rukávy, a když je potom hodiš na jedenáct labutí, kouzlo pomine.¹³*

V příběhu *O Červené Karkulce*, je hlavní hrdinka i její babička spolknuta vlkem, následně bez následků vysvobozena. Spící vlk je operován za živa a probudí se s plným břichem kamení, bez sebemenšího podezření změny jeho váhového rozpoložení.

Ačkoliv díky těmto příběhům, děti získávají povědomí, že překážky zkrátka k životu v našem světě patří, a občas nezbyvá než s nadějí doufat ve šťastný konec.

¹² Andersen, Hans Christian: *Pohádky a povídky I*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, str. 126.

¹³ Andersen, Hans Christian: *Pohádky a povídky I*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1956, str. 133.

3. Rozdělení pohádek

Odborná literatura uvádí mnoho rozdělení, dle kterých můžeme pohádky rozčlenit. Mezi hlavní bych uvedla typologii Jaroslava Tomana, Dagmary Mocné a Josefa Peterky.

Jaroslav Toman, odborník na dětskou literaturu, ve *Vybraných kapitolách z teorie dětské literatury* (1992) rozlišuje trojí typ pohádek: *tradiční pohádku lidovou, autorskou pohádku podle lidových látek a autorskou pohádku moderní*.¹⁴

Dagmar Mocná a Josef Peterka ve své knize Encyklopedii literárních žánrů rozdělují dle původu pohádky na: lidové, neboli anonymní, a autorské neboli umělé.¹⁵ Tento způsob rozdělení mi je nejbližší, a pro jeho časté citování jej více definuji.

2.5 Základní dělení pohádek

2.5.1 Lidové pohádky

Jsou to klasické vyprávěné pohádky. Byly rozšířeny ústně a jejich autor je neznámý. V listinnou podobu je sepsali sběratelé a folkloristé, kteří cestovali z vesnice do vesnice a vyprávěné příběhy místních zaznamenávali, často i několik století po jejich vzniku. Podobné pohádkové motivy se vyskytují i na takových místech, jejichž spojení je naprosto vyloučeno. Mezi tyto autory patří Karel Jaromír Erben s knihami *Kytice z pověstí národních* (1853), *Prostonárodní české písně a říkadla* (1864), *Zlatovláska* (1911), *Tři zlaté vousy děda Vševěda* (1980), *Dlouhý Široký a Bystrozraký* (1855), *Sněhurka*. Božena Němcová se sbírkou *Národní báchorky a pověsti* (1845-1848) a v její interpretaci nejznámější pohádky, *Neohrožený Mikeš* (zfilmováno jako *O statečném kováři*), *Princ Bajaja*, *Sedmero krkavců*, *Čert a Káča* atd. Bratři Jacob a Wilhelm Grimmové s díly *Pohádky bratří Grimmů* (1812-1815) Mezi jejich nejznámější publikované pohádky patří: *Sněhurka*, *Červená karkulka*, *Šípková Růženka*, *Jeníček a Mařenka*, *Popelka*, *Tři přadleny*, nebo *Růženka* a další.

2.5.2 Autorské pohádky

Autorská pohádka je prozaistický žánr. Tyto pohádky písemně sepsal konkrétní autor a jsou vytvářeny dle uměleckých kritérií s psychologicko filozofickým podtextem. První tyto pohádky vznikaly již ve středověku, k jejich rozkvětu došlo však až v 19. století v období romantismu. Občas jsou nazývány jako umělé či moderní pohádky. Jsou v nich použity

¹⁴ Toman, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. 1. vyd. České Budějovice: Pedagogická fakulta JU Č. Budějovice, 1992. ISBN 80-7040-055-2. S. 67.

¹⁵ Mocná, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X. S. 473.

reálnější prvky, nežli fantastické. Jejich děj se odehrává na určitém místě i v určitém čase. Mezi tyto autory patří Karel Čapek s knihou *Sto prostonárodních pohádek a pověstí slovanských v nářečích původních* (1865). Josef Lada s knihami *Bubáci a hastrmani* (1938) *Kocour Mikeš* (1934-1936). Ondřej Sekora s knihami *Ferda Mravenec* (1936), *Trampoty brouka Pytlíka* (1939), *Sedm pohádek* (1964). Jan Werich a jeho *Fimfárum* (1960), *Italské prázdniny* (1960). Václav Čtvrtek s knihami *Rumcajs* (1970), *O makové panence a motýlu Emanuelovi* (1970), *Pohádky z mechu a kapradí* (1970), *Vodník Česilko* (1970) Oscar Wilde s knihou *Šťastný princ a jiné pohádky* (1888), Hans Christian Andersen *Malá mořská víla* (1837), *Cínový voják* (1838), *Císařovy nové šaty* (1837), *O princezně na hrášku* (1835), *Ošklivé káčátko* (1843), *Sněhová královna* (1845) a jiné.

2.6 Dělení pohádek podle obsahu

Pohádkové texty lze členit dle hlediska tzv. druhových typů, neboli podle toho, jakou se zabývají tematikou. Například O. Chaloupka¹⁶ nebo H. Šmahelová.¹⁷ ve svých publikacích uvádí rozdělení pohádek na kouzelné, démonické s použitím nepřirozených postav (vodníků, nebo čertů), mytologické, legendární s biblickými postavami. Antropomorfizující nebo biologické, neboli zvířecí, dále na didaktické / výchovné, alegorické, novelistické s minimálním použitím nadpřirozených prvků, a nonsensové. Tento výčet shrnuje pouze základní výběr.

Další rozčlenění pohádek uvádí Dagmar Mocná a Josef Peterka. Ve svých knihách rozdělují tradiční lidové pohádky na kouzelné, zvířecí, legendární a novelistické. Toto rozlišení je dáno povahou pohádkových hrdinů a děje.¹⁸

2.6.1 Kouzelné pohádky

Tento druh pohádek je nerozšířenější a vystupují v nich různé pohádkové bytosti. Například: víly, vodníci, čarodějnice, skřítki, čerti. Objevují se zde i výše zmíněné kouzelné předměty.

16 Chaloupka, Otakar. *Rozvoj dětského čtenářství*. Praha: Albatros, 1982, s. 219 – 220.

17 Šmahelová, Hana. *Návraty a proměny*. Praha: Albatros, 1989, s. 106, 175 – 198.

18 Mocná, Dagmar a Josef PETERKA. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X. S. 473.

2.6.2 Zvířecí pohádky

V těchto pohádkách vystupují jako postavy různá zvířata, která přejímají lidské vlastnosti a chování. Kůzlátka, liška Ryška, kocour Mikeš, Maxipes Fík.

2.6.3 Legendární pohádky

V legendárních pohádkách vystupují biblické postavy a světci. Pohádka vypráví příběhy o jejich životě a skutcích. Sv. Petr, Sv. Vojtěch.

2.6.4 Novelistické pohádky

Tyto pohádky se pomocí svého děje nejvíce přibližují reálnému životu s prvky humoru, nonsens, hra se slovy a jejich významem. Hlavní hrdinové se nespolehají na kouzla a kouzelné předměty ale na svůj rozum a důvtip. Často zde vyhrává chytrost nad hloupostí. Například: Honza málem králem, Chytrá Horákyně.

2.7 Rozdělení dle částí

Rozdělení pohádky, můžeme uvést i dle jejích částí.

2.7.1 Úvodní část pohádky

Úvodní části pohádky slouží zejména k uvedení čtenáře či posluchače do specifického pohádkového světa. Zasnívá je do speciálního místa, děje, času i prostoru a pomalu je něžně uvádějí do podvědomí charakteristické postavy. V pohádkách jejich důležitost spočívá také v tom, že se v nich vyskytují tzv. pohádkové formule, tedy ustálená slovní vyjádření, která oddělují svět fantastický od reálného.¹⁹

2.7.2 Zápletka

Už známe postavy, čas i místo děje a nyní postupně přicházíme k jádru celého pohádky. Tato část, nás doslova zaplete do začínajícího děje. Jsou postupně přidávány podrobnější informace, například jaké věci ději předcházely, nebo proč jsou postavy zrovna tam, kde jsou.

2.7.3 Vyvrcholení

Nyní přichází drama. Třetí částí je vyvrcholení, které dosavadní klidný děj nabourá. Stane se událost, která jakýmkoliv způsobem zamotá a změní celý směr příběhu.

¹⁹ Podle článku Aleny Debické *K výstavě Královských pohádek K. Šiktance*, str 116.

2.7.4 Zvrat

Abychom udrželi čtenářovu pozornost, a nekleslo nám jeho vzrušení, či zrychlený tep, po vyvrcholení nastává další zvrat. Další otočka, další problém, další nabourání příběhu. Nečekané přetočení děje o sto osmdesát stupňů.

2.7.5 Závěr

Poslední částí příběhu je závěr. V této části by mělo dojít k celkovému vysvětlení a dovršení příběhu. Ten končí v pohádkách většinou ustálenými frázemi: „A žili spolu šťastně až do smrti.“

4. Motiv přání

Mnoho pohádkových příběhu si s sebou nese poučení, abychom poohlíželi na svá tajná přání poněkud reálněji, a abychom je nevyplývali za zbytečnosti či malichernosti. Například v České republice oblíbená pohádka *O Otesánkovi*, kde si dva sobě zaslíbení přejí miminko a to až tak, až si nakonec ze zoufalství přivlastní nepřírozené dítě. Jen pro srovnání například stejná pohádka by byla v Japonsku zcela nepochopena, neboť v Japonsku je dítě oslavováno a to v jakékoli formě.

4.1 Popelka

Úplně typickým příkladem, který se mi při motivu přání v hlavě objevil, je příběh Popelky. Mezi příčiny její popularity, bych zařadila obecné ženské téma. Sociálně slabší hlavní hrdinka se díky své snaze, stane ženou bohatého muže. Tento motiv lze sledovat i v současné tvorbě, například *Pretty Woman* či *Padesát odstínů šedi* s erotickým nádechem, které nesou tyto znaky. Interpretace jedné z nejstarších pohádek najdeme snad v každé zemi, a i nyní se jejím příběhem inspirované mnoho filmových i literárních tvůrců. Ačkoliv bývá proměněn rozdílnými zápletkami, jiné jsou vynechané a jiné dokonce přidané, vždy čtenáře či diváka dokáže okouzlit a zaujmout.

Za nejstarší interpretaci můžeme považovat příběh Řecké otrokyně jménem *Rhodopis* (Ροδόπις) a *ztraceném sandálu*, z konce 1. století př. n. l.. Italská popelka *La Gatta Cenerentola*, v doslovném překladu *Kočka Popelka*, je zcela první evropskou Popelkou v psané podobě. Popelka je symbolem dobra, avšak v italské verzi Popelka jménem *Zeuzola* krutě zavraždí macechu na radu své vychovatelky, která se po té stane Popelčinou druhou macechou, ale její chování je mnohem horší, nežli zavražděná macecha. Ani Indiáni nebyli s příběhem o popelce pozadu. Indiánská Popelka žila společně se dvěma staršími sestrami, které byly zlé a záviděly jí její krásu. Nutily Popelku pečovat o oheň, aby měla vlasy a tváře ohněm spálené. V doslovném překladu se Popelce říká „dívka s drsnou tváří“. Kouzelný náčelník jí objeví a popáleniny vyléčí po ponoření do vody v nedalekém jezeře. Nigerijská Popelka, vlastním jménem *Chinye* královskou svatbu třeba vůbec nezažije, pro zajímavost *Chinye* je v Nigerii běžně používané jméno. V Zimbabwe je příběh Popelky spojený osudem dvou sester, dobrosrdečné *Nyashy* a chamtivé *Manyary*, z nichž každá usiluje o krále *Nyoky*. Francouzská verze popelky se nejvíce podobá Disney zpracování, jež vychází z tvorby *Charlese Perraulta*. Popelku Německou neboli *Aschenputtel*, ve zpracování dle bratří *Grimmů*. Tento až hororový příběh je výjimečný zejména zakončením. Když nevlastní sestry střevíček neobují, musí si jedna useknout prsty a druhá patu, aby se do střevíčku vešly. I přesto jsou obě

Popelčiny nevlastní sestry s macechou pozvány na Popelčinu svatbu, avšak nedorazí, protože jim vrány vyklovaly oči. Ruské zpracování Popelky, rusky Золушка [Zoluška] si oblibu získala teprve nedáno, neboť samotná kniha vyšla až v roce 1875.²⁰

V České republice je nejznámější filmové zpracování s názvem Tři oříšky pro Popelku (1973) v režii od Václava Vorníčka, jejíž scénář složen na motivy Boženy Němcové a Františka Pavlíčka, které zaštitila Bohumila Zelenková. V tomto filmu je Popelka děvče, které doma musí snášet ponižování od nevlastní matky a sestry. Díky třem kouzelným oříškům se zúčastní královského lovu, a po té plesu. Získá si náklonnost prince, který se jí po útěku vydá hledat, ačkoliv netuší, kdo dívka je. Podaří se mu ji najít za pomoci jejího střevíčku a s Popelkou se ožení. Díky tomuto zpracování pohádku řadím mezi motivy tří přání, avšak rozbor provedu na nejstarší dochované verzi. Nejstarší příběh Popelky pochází pravděpodobně z Číny, kde se již od devátého století před naším letopočtem traduje příběh mladé dívky Yeh-Shen,

4.1.1 Příběh (CHN)

Čínská popelka žila v dynastii Chin, a jmenovala se Yeh-Schen. Když byla Yeh-Schen malá, umřela jí maminka a výchovy se zhostila macecha, která již sama jednu dceru, měla. Macecha vždy upřednostňovala vlastní dceru a na Yeh-Schen zbyla jen špinavá práce a nadávky. Jediným kamarádem čínské popelky se stala ryba v řece s velkýma zlatýma očima, kterou Yeh-Schen chodila pravidelně krmit hrstí rýže i přesto, že sama neměla jídla dostatek. Když zlá macecha zjistí, že její nevlastní dcera krmí rybu, chytí ji, zabije a uvaří k večeři. Popelku smrt její kamarádky zasáhne a neustále pláče. V tom se před ní objeví starý muž v otrhaných šatech a praví, aby si kosti rybky schovala. Kosti mají totiž kouzelnou moc a mohou jí splnit její přání. Yeh-Schen tedy posbírání rybí kosti a uschová je. Ve městě se konají jarní slavnosti, a jako každý rok si na ní muži vybírají budoucí nevěsty. Zlá macecha ji však na slavnost jít zakáže. Yeh-Schen opravdu jít moc chce, a proto „zoufale žádá kosti o oblečení na slavnost. Najednou má na sobě krásné azurově modré šaty s pláštěm z peří ledňáčka a krásné pantofle, tkané zlatou nití ve vzoru malých ryb, chodidla jsou vyrobeny z masivního zlata.“²¹ Yeh-Schen se do nich oblékne a utíká na slavnost, na které moc času nepobyde, neboť

²⁰ Popelky z celého světa (Liza Getta) - jazykový koutek. Nakladatelství Jazykový koutek - jazykový koutek [online]. Dostupné z: <https://www.jazykovy-koutek.cz/?p=14089>.

²¹ Text v originálním znění: „The stepmother and the daughter left for the festival leaving Yeh-Shen behind. Yeh-Shen wanting desperately to go asked the bones for clothes to wear to the festival. Suddenly she was wearing a beautiful gown of azure blue with a cloak of kingfisher feathers draped around her shoulders. On her feet were beautiful slippers. They were woven of golden threads in a pattern of a scaled fish and the soles were

se na ni macecha zadávala tak, že si Popelka myslí, že je prozrazena. Při útěku ztratí střevíček, který po čase nalezne obchodník a prodá jej ostrovnímu králi. Královi se střevíček natolik zalíbí, že chce najít jeho majitele, tedy neznámou dívku. Vysílá proto své muže, najít onu neznámou dívku, avšak v celém království nebyla dívka, které by tak malý střevíček padnul. „Jedné tmavé noci se Yeh-Shen tiše vplíží do pavilonu, vezme malý zlatý střevíček, ale jen, co se otočí k odchodu, přispěchají královi muži a zadrží ji. Dívka je předvedena před krále, ten zuří a nevěří, že někdo v takových hadrech by mohl vlastnit zlatý střevíček“²² Rychle si však uvědomí, že dívka, která stojí před ním, je velice krásná a její nožka zcela pasuje do střevíčku. Vezmou se a žijí šťastně až do smrti. A pokud se ptáte na macechu a její dceru, král jim zakáže se s jeho královnou vídat, uvrhne je do jeskyně, kde je nakonec kameny zavalí.

4.1.2 Shrnutí

Každá z dívek by se chtěla stát Popelkou, zažít na vlastní kůži, jak se z ní stane za noc nejkrásnější dívka v širokém okolí, a zamiluje se do ní neodolatelný a bohatý muž mimo její sociální postavení.

Ačkoliv hlavní postava Popelky je v různých zemích nazývána různorodě, například K. J. Erben, nazýval hlavní hrdinku: „To děvče se jmenovalo Mára.“²³, v egyptské s Rhodopis v čínské verzi se setkáváme s Yeh-schen, , v italské se Zezollou, ale ve všech zemích označuje stejnou hrdinu, s motivem přání, který jí dopomohl k dlouhodobému štěstí. V pohádce se objevují stejné motivy jakožto i u české interpretace. Nevinnost Popelky je jejím hlavním rysem, její pracovitost i oddanost, která má svůj život namalovaný ponurými barvami, bez radosti a odměny za těžkou každodenní práci. Je dokonalá svoji vírou v dobro, nezlomná a neustále ponižovaná ze strany macechy i nevlastních sester. Například motiv zlé macechy, utlačované hlavní hrdinky, hlavní hrdinkou provedený dobrý skutek, na základě kterého dostane splněné přání, dále tu máme aspekt náhody, a na konec, to nejkrásnější zakončení příběhu nalezením pravé lásky a mnoho dalšího. Díky své dobrosrdečnosti byla Popelka odměněna, a proto jí přání posloužila, i když vždy dočasně. Jeden z nejdůležitějších

made of solid gold.“[online]. Dostupné z:<<http://www.myseveralworlds.com/2007/08/02/yeh-shen-the-chinesecinderella/>>.

²² Text v originálním znění: „One dark night Yeh-Shen slipped quietly across the pavilion, took the tiny golden slipper and turned to leave, but the king’s men rushed out and arrested her. She was taken to the king who was furious for he couldn’t believe that any one in rags could possibly own a golden slipper.“[online]. Dostupné z:<<http://www.myseveralworlds.com/2007/08/02/yeh-shen-the-chinese-cinderella/>>.

²³ Erben, K. J.: *Pohádková kytice*, str. 283.

prvků příběhu je nečekaný vzestup prosté dívenky „z popele“ na královský trůn, neboli proměna Popelky z ušmudlané dívky v krásnou a moudrou princeznu. Ani v této pohádce nechybí motiv odměny a trestu, kdy je zlá macecha se sestrami potrestána jakýmkoliv způsobem a Popelka získává princovu přízeň, královskou korunu, a všechno bohatství.

4.2 O zlaté rybce

Pohádka je zpracována v mnoha literárních obměnách. Od klasických knižních podob, přes moderní až vulgární verze z internetových dostupných zdrojů. Avšak všechny verze sčítají opakující se motivy zlaté rybky, námi hledaného motivu tří přání, chamtivé rybářovy ženy a skromného oddaného rybáře. Název pohádky *O zlaté rybce* zněl původně jinak. Pohádka je původem z Ruska, a řadíme ji mezi významné národní pohádky. Zlatá rybka je jak již název napovídá opravdu zlaté, pohádkové, kouzelné zvíře, které splní tři přání tomu, kdo ji po ulovení opět pustí na svobodu. V České republice vešla pokročilejším jedincům do podvědomí především díky tvorbě Alexandra Sergejeviče Puškina s názvem Pohádce o rybáři a rybce (Сказка о рыбаке и рыбке) z roku 1833. Paradoxně je její první zpracování v knižní podobě z roku 1812-1815 od Bratří Grimmů, kteří ji publikovali ve dvou svazcích. V jejich verzi je několik odlišností, nežli v příběhu, který známe dnes. Například, zlatá rybka rybáři plnila šest přání, nejprve malý domek, zámek, pak se rybářova žena chce stát královnou, císařovnou, papežkou a nakonec bohem. Příběh ale skončí stejně, a rybář s jeho ženou nemají o nic víc, než před shledáním se zlatou rybkou.

Mezi další verze bychom mohli zařadit zpracování od Jana Wericha v knize Fimfárum (1987), které je složeno ze sedmnácti příběhů, a ačkoliv se nejedná úplně o čistou lidovou slovesnost, vyskytuje se v ní příběh *O rybáři a jeho ženě*, která je sepsána na motivy od Bratří Grimmů. Tato pohádka je totožná až na pár maličkostí, a to, že rybář bydlel se ženou v láhvi octa na břehu moře. Po té příběh pokračuje tak, jak jej známe, a to až do chvíle, kdy rybářova žena se chce stát Pánem bohem, v tu chvíli rybce dojde trpělivost a pro jejich nenasytlost vrátí rybáři a jeho ženě původní obydlí, tedy láhev octa.

4.2.1 Příběh (RU)

Na jednom ostrově uprostřed temného moře žil jeden velmi chudý rybář se svojí mrzutou ženou. Bydleli v malé, staré chaloupce, nedaleko moře. Každý den, hnedle brzy ráno rybář vycházel ze své chaloupky k moři, kde usedl do své malé loďky, a vyrazil na širé moře nacytat čerstvé ryby k obědu. Byl krásný den, sluníčko krásně svítalo a na nebi nebyl vidět ani jeden mráček. Rybář hodil své ošuntělé sítě do moře a trpělivě posedával, když najednou ho oslepila velká záře, která nevycházela ze slunce nýbrž z jeho vlastní sítě ve vodě. Rybář ji vytáhl a spatřil nádherou zlatou rybku. „Když mě teď pustíš zpátky do vody, splním ti za odměnu tři přání,“ pravila mu rybka. Rybář byl velice skromný a zlatou rybku bez otálení pustil a šel domů. Když nadšeně vyprávěl své ženě, co se toho dne, u moře stalo, žena mu

ihned velmi hlasitě vyhubovala a okamžitě bez otálení mu nařídila, aby šel zpět k moři, našel zlatou rybku a přál si pro ni krásné nové šaty, které jí budou všechny ženy závidět.

Rybář se pomalým váhavým krokem vracel k moři, kde do větru volal na zlatou rybku. Nevěřil, že ji ještě někdy spatří. Z nenadání jej oslnila známá velká zlatá záře a on v tu chvíli věděl, že je jeho zlatá rybka. „Co potřebujete, rybáři?“ zeptala se ho něžným hláskem. Rybář jí dle přání své ženy sdělil, že si přeje nové šaty pro svou nádhernou manželku. Rybka rybářovi pravila, že má jít v klidu domů a tam už najde svoji krásnou ženu v zcela nových šatech, které jí kde jaká královna bude závidět. Rybář pokorně poděkoval a utíkal domů, kde už jeho žena tančila po světničce v nových šatech. Žena ale opět nebyla spokojená, pravila: „Vrať se za tou rybou a přej si šperky,“ křičela na něj dychtivým hlasem ke dveřím.

Rybář se se sklopenou hlavou, ponížený vydal opět za rybkou a požádal ji o šperky pro svoji drahou ženu. Když se opět vrátil domů, jeho ženu zdobilo mnoho zlata a drahého kamení. Avšak ani šperky jeho ženu neudělali šťastnou a stále si přála víc, tentokrát jí přišel na mysl velký palác. S tímto přáním poslala opět rybáře k moři za zlatou rybkou. „Toto je tvé poslední přání, rybáři,“ sdělila mu zlatá rybka. Když šel rybář domů, už z dálky viděl stát majestátný palác, který měl být od teď jeho novým domovem. Avšak žena stále spokojená nebyla. I přesto, že se jí rybář snažil mnohokrát vysvětlit, že mohl mít pouze tři přání, žena ho opět poslala za rybkou s dalším přáním, a tentokrát chtěla být královna. Rybář se vydal za rybkou, ta ho vyslechla, ale bez reakce odplula zpět do moře. Když se rybář vracel domů, spatřil svoji starou malou chalupu a svoji nešťastnou ženu, která mocně plakala. „Chtěla jsi vše a teď nemáš nic!“ pravil jí muž. Rybář byl nyní šťastný ve své staré chaloupce, kterou měl moc rád a opět chodíval každé ráno na ryby, a už nikdy zlatou rybku neuložil.

Klasický příběh o rybáři a jeho hamižné ženě znají děti v různých interpretacích po celém světě. Zde se motiv přání hamižné ženě rybáře vymstil, a tři přání pominula po vyslovení přání čtvrtého. Aneb kdo chce stále víc, nebude mít nakonec nic.²⁴

4.1.3 Shrnutí

Poselství z této knihy je jasné, a to poučit se z chamtivosti či hamižnosti rybářovy ženy. A vyzdvihnout kladné vlastnosti rybáře, který je spokojený, či dokonce šťastný, již s tím co má.

²⁴ Pušlik, Alexandr Sergejevič, *Pohádka o rybáři a rybce*, Originální název: Skazka o rybake i rybke, 1833, Vydáno: 1950, SNDK - Státní nakladatelství dětské knihy,

4.3 Aladin

Příběh arabské pohádky je také velmi proslavený a to opět zejména díky jeho použitému námětu u mnoha filmů. Mezi nejznámější, který mnohým utkvěl v paměti patří zpracování studia Waltra Disneyho z roku 1992. Toto filmové zpracování dostalo tři ceny, dvě z nich v roce 1993 získalo filmové Oscarovo ocenění, a to konkrétně za nejlepší hudbu a píseň.

Nejstarší zmínky o proslulém souboru perských, arabských a indických lidových příběhů, známe pod názvem Pohádky tisíce a jedné noci, která pochází již z desátého století. Kniha, je zařazována za dílo arabské literatury, pro své charakteristické arabské prostředí a čas, avšak její původ je zřejmě indickoíránský.²⁵

A právě v Indii asi vznikl hlavní příběh o mladé dívce jménem Šahrazád, která každou noc svému králi Šahrijárovi vypravuje různé překrásné, poutavé a mnohdy neuvěřitelné příběhy. Nad ránem však povídání přeruší. Král měl ve zvyku ráno po svatbě svoji novomanželku popravít, ale nejde odolat dobrodružným příběhům, a tak si překrásná a chytrá Šahrazád zachrání život.

První záznamy spisu, který má více než dvě stě šedesát sedm příběhů rozdílné délky, vznikaly někdy okolo čtrnáctého a patnáctého století. Avšak příběh samotný o Aladinovi vznikl pravděpodobně v Egyptě, okolo druhé poloviny dvanáctého století. Pohádka vypráví příběh o chudém mladíkovi Aladinovi, který se zamiluje do sultánovy dcery.

4.3.1 Příběh (IND)

V daleké zemi, přesně tam, kam vlaštovky na podzim odlétají, žila jedna chudá vdova a její malý synek Aladin. Osud se s nimi nemazlil, a proto museli na obživu tvrdě pracovat. Chlapec každé ráno vycházel brzy z domu, aby si obstaral jakoukoliv práci, třeba zamést obchod, vyčistit boty nebo vyklepat koberce. Přitom stále v hloubi duše snil o velkém bohatství. Jednoho dne přišel k nim domů úplně cizí muž, který tvrdil, že je Aladinův strýc. „Můžu vás učinit bohaté,“ prohlásil silným a důvěřivým hlasem, „když mi pomůžeš najít jednu lampu.“ „Bohaté pravíte?“ zeptal se Aladin a jeho očka se zatřpytili klukovskou touhou jako malé diamanty. Muž odvedl Aladina s sebou do pouště. Cesta trvala několik dlouhých dní a nocí. Konečně pak dorazili k velké skále s těžkými padacími dveřmi, pod kterými Aladin spatřil schody, vedoucí hluboko bůh ví kam. „Bud' pozorný,“ pravil strýc. „Půjdeš po těchto schodech dolů, dlouhou chodbou, až přijdeš do místnosti, a tam visí ze stropu lampa, pro

²⁵ Oliverus, Jaroslav. *Svět klasické arabské literatury*. Brno: Atlantis ISBN 80-7108-109-4 s.360.

kerou jsme šli až sem.“ Vystrašený chlapec se dle instrukcí plížil tmou dál a dál, dokud nenahmatal onu lampu. „Kde jsi byl? Co ti tam tak trvalo?“ Křikl rozzlobeně strýc. Aladin se polekal a zůstal stát. „Polez ven, a dej mi tu lampu!“ poroučel. Ale vystrašený Aladin se nemohl ani hnout. Strýc křičel, klel, prosil, vyhrožoval i sliboval, ale Aladin se nehnul. Strýci došla trpělivost, pronesl mocné zaklínadlo. Nad Aladinem se zavřela zem. Aladin dlouho plakal, omlouval se a volal strýce, aby ho pustil, ale zbytečně. Falešný strýc ho už stejně neslyšel. Velké slzy padaly na lampu a chlapec je ustrašeně utíral. Když najednou se objevil džin. „Máš tři přání, pane“ řekl. „Co bude vaším prvním přáním?“ Aladin nad ničím nepřemýšlel. „Přeji si, být hned doma u maminky“ řekl chlapec. Než stihla další slza spadnou z jeho tváře, objevil se doma v kuchyni a všechno mamince hned řekl. „Ten člověk není strýc,“ pravila maminka. „Je to zlý čaroděj!“ Aladin ukázal starou zrezivělou lampu. Když ji opět utíral, objevil se džin. „Co bude tvé druhé přání, pane?“ Aladin odpověděl. „Přeji si být bohatý,“ Mrknutím oka se po levici objevila velká truhla plná zlata a drahého kamení. Aladin a jeho matka se ze srdce zaradovali, koupili si dům a radostně si žili mnoho let. V nedalekém paláci žila překrásná a moudrá princezna Jasmína. Z Aladina vyrostl statný mladý muž, plný síly. Jednoho dne se ti dva potkali v palácové zahradě a na první pohled se do sebe zamilovali a brzy se konala velká svatba. Pouze jeden jediný muž v davu se neusmíval, byl to zlý čaroděj a chtěl princeznu Jasmínu pro sebe. Jednoho dne Aladin odjel a čaroděj toho využil. Šel kolem paláce a důvěřivým hlasem volal: „Nové lampy za staré. Vyměním Vám nové lampy za staré!“ Princezna Jasmína neměla tušení o kouzelném džinovi a šla lamou vyměnit. Jak měl zlý čaroděj lampu ve své moci, přetřel ji a přál si, aby se džin přenesl někam hodně daleko, tam kde je Aladin nikdy nenajde.²⁶

4.1.4 Shrnutí

Příběh Aladina je velmi vzrušující příběh, pojednávající o okouzujícím pouličním zlodějíčkovi, který je pln dětské naivity, kouzelné lampě s Džinem, a úchvatné princezně Jasmíně. Pohádky tisíce a jedné noci, jakož to celek jsou rozmanité, mnohdy napínavé a plné fantazie, a ani Aladin není tedy výjimkou. Dobrodružná pohádka, si získá mnoho čtenářů i posluchačů. Ačkoliv je to po staletí tisíckrát převyprávěná pohádka, každá verze dá příběhu trochu jiný kabát. Je Aladin dobrá kniha? Za mne určitě ano. Je to zábavný příběh? Ano, ano a ještě jednou ano.

²⁶ Disney, Walt, *Aladdin* Překlad: Martina Adlová, Vydáno: 1993, Egmont (ČR), Počet stran: 112 ISBN: 80-85817-18-7

4.4 O dvanácti měsíčkách

Pohádka o dvanácti měsíčkách je pohádka pocházející ze sbírek Boženy Němcové. Jako samostatná kniha vyšla v roce 1855 v almanachu Lada Nióla²⁷. Mezi nejstarší známou dochovanou verzí řadíme verzi, kterou uvádí mistr Klaret, kdy sloužila jako kázání ve 14. století. Nejčerstvější filmové zpracování české scény je z roku 2012, ve stejnojmenném filmu v režii Karla Janáka. Film vznikl dle předlohy Boženy Němcové.

4.4.1 Příběh (ČR)

Byla jednou jedna matka a ta měla dvě dcery. Vlastní dcera se jmenovala Holena, nevlastní Maruška. Matka měla, jak už to bývá, radši vlastní dceru, a tak hořce snášela, jak Maruška je den ode dne krásnější, protože Holena byla pravý opak. Právě ona Maruščina krása byla příčinnou, proč ji matka s nevlastní sestrou ubližovali. Maruška měla mnoho povinností, postarat se o domácnost, o chaloupku i o všechna jejich zvířata.

Jednoho zimního dne povídá Holena, že by chtěla kytičku fialek a nařídila Marušce, aby je přinesla. „Ale, sestřičko, kde teď v Lednu mám hledat fialky, když je všude hromada sněhu?“ ptala se vystrašená Maruška avšak Holena ji odbyla a pod výhružkou smrti Mařenku poslala ven do zimy pro fialky. A tak ubohá Maruška se slzami v očích vyrazila na cestu. Šla daleko, hlubokým sněhem, všechno ji záblo, měla hlad, ale nikde žádné fialky. Z nenadání došla na louku, kde dominantně hořel velký oheň, kolem kterého bylo do kruhu dvanáct kamenů a na každém z nich, seděla osoba v kápi. Každý muž sedící v kruhu představoval jeden měsíc v roce. Na největším kameni v čele, seděl muž Leden, který nyní vládl. „Dobrý den, muži dobří,“ pozdravila je Maruška, „nemohla bych se tu u Vás na chvíličku ohřát?“ Leden souhlasně kývl a pokynul k ohni, po chvílce mu však zvědavost nedala a zeptal se Marušky, co v takové zimě dělá, uprostřed lesa. „Hledám fialky, pane“ odpověděla promrzlá Maruška. Leden se podivil, a než stačil namítat, Maruška mu situaci vysvětlila. „Já vím, ale musím je přinést, nebo mě nevlastní sestřička Holena zabije.“ V tu chvíli Leden pokynul muži, sedícím na třetím kameni, Březem kývl a oheň se rozhořel. Najednou sníh opadl a louka se zazelenala a vyrostly fialky. Březem pokynul Marušce a ta je rychle sesbírala a se slovy velkého díku rychle spěchala do chaloupky. Macecha i Holena byli překvapené, že Maruška úkol splnila. Dlouho jim to však nevydrželo.

Za krátký čas přišla Holena za Maruškou a povídá jí, že dostala chud' na jahody. Pod výhružkou smrti opět vyslala vystrašenou Marušku do lesa. A tak uplakaná Maruška zase šla.

²⁷ Němcová, Božena. O dvanácti měsíčkách. In: Lada Nióla. [s.l.]: [s.n.], 1855 S. 67–74.

Všude, kam její oko dohlédlo, byl sníh. Hladová a ztracená Maruška opět zahlédla světlo ohně a došla na louku. „Dobrý den, muži dobří, mohu se u Vás ohřát, jenom na chvíličku?“ Leden souhlasně kývl a pokynul k ohni, po chvílce mu však zvědavost opět nedala a zeptal se Marušky, co v takové zimě dělá, uprostřed lesa „Musím sestřičce nasbírat jahody, nepřinesu-li je domů, sestra s macechou mě zabijí,“ odpověděla smutně Maruška. Leden přistoupil k muži na šestém kameni, k měsíci červnu, předal mu žezlo a něco mu pošeptal. Oheň se znovu rozhořel a muž Červen se ujal vlády. Louka začala kvést a po té se z květů staly plody. Najednou přímo před Maruškou vyrostly velké jahody. Ta je hnedle posbírala a se slovy díky utíkala domů do chaloupky. Sestra Holena i macecha se podivily, že i tento úkol splnila. Najedly se do syta jahod a byly spokojené, ale pouze na chvíli.

Jen pár dní po té, povídá Holena Marušce, aby pro ni šla jablka natrhat. Maruška se urputně snažila sestřičku přesvědčit, že nyní jablka nerostou, ale nebylo jí to nic platné, a pod výhrůžkou smrti se s pláčem vydala na cestu. Dlouho bloudila v hlubokém sněhu, zoufalá a hladová, až došla na louku, kde hořel velký oheň. Maruška se opět dotázala, zda se může u ohně ohřát, a rovnou pověděla mužům sedícím na kamenech kolem ohně o tom, proč musí domů přinést jablíčka. Inu zželelo se jim Marušky, a tak Leden sedící na trůnu pokynul na muže na devátém kameni, měsíci Září, oheň se rozhořela, začalo všechno kvést, po té zrát, až byla na jabloni opodál na louce zralá a krásně červená jablíčka. Maruška rychle setřásla dvě jablíčka a hned utíkala domů do chaloupky. Jablíčka byla slad'oučká, ale Holeně zase nestačila, a osočila Marušku, že je jich po cestě mnoho snědla. Maruška se bránila, ale Holena jí zkrátka nevěřila a proto se rozhodla zajít si pro ně sama.

Dlouho se ztracená Holena trmácela lesem, až najednou uviděla oheň a vyšla na louku. Kolem ohně sedělo dvanáct mužů. Holena odzle přistoupila k ohni, bez optání a hned se začala hrát, a po té odešla. To všechny měsíčky urazilo, proto se Leden chopil své moci naplno, nebe se zatáhlo a začalo hustě sněžit. Holena bloudila hlubokým sněhem, hladová a zmrzlá. Macecha za oknem své chaloupky netrpělivě čeká na Holenu. Za chvíli ji chuť na jablíčka přemohla, a šla Holenu hledat do kruté vánice. A pak už je nikdy nikdo neviděl. Od té doby Maruška šťastně hospodáří ve své chaloupce a nikdo jí už neubližoval.²⁸

4.1.5 Shrnutí

Zde se motiv tří přání opakuje dvakrát. Holena, nevlastní sestra Marušky si přála tři různé pochutiny v zimním období. Maruška jen opakovala přání své nevlastní sestřičky. A pak tu máme dvanáct měsíčků, kteří jí přání třikrát splnili.

²⁸ Němcová, Božena. *O dvanácti měsíčkách*. In: *Lada Nióla*. [s.l.]: [s.n.], 1855 S. 67–74.

4.5 Srovnání motivu tří přání:

Název pohádky	Popelka	O zlaté rybce	O Aladinovi	O dvanácti měsíčkách
Původ pohádky	<ul style="list-style-type: none"> • Čína 	<ul style="list-style-type: none"> • Rusko 	<ul style="list-style-type: none"> • Arabské státy 	<ul style="list-style-type: none"> • Česká republika
Další verze	<ul style="list-style-type: none"> • Egypt • Itálie • Francie • Německo • Česká republika • Řecko • Nigerie • Zimbabwe 	<ul style="list-style-type: none"> • Německo • Česká republika 	<ul style="list-style-type: none"> • Egypt 	
Hlavní postavy	<ul style="list-style-type: none"> - Popelka - Macecha - Nevlastní sestry - Princ 	<ul style="list-style-type: none"> - Rybář - Zlatá rybka - Rybářova žena 	<ul style="list-style-type: none"> - Aladin - Matka - Strýček - Džin 	<ul style="list-style-type: none"> - Maruška - Macecha - Nevlastní sestra - Dvanáct měsíčků
Charakteristika hlavní postavy	<ul style="list-style-type: none"> - Popelka je nevinná, skromná, mladá dívka. Věří v dobro je velmi oddaná své maceše a nevlastním sestrám, které využívají její dobré duše, a neustále ji ponižují a zásobují těžkou prací. 	<ul style="list-style-type: none"> - Rybář je v duši hodný člověk, avšak nechá se využívat svoji věčně nespokojenou, a chtivou ženou. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aladin je oddaný, ale ustrašený malý chlapec, který se snažil pouze splnit přání svému nepravému strýci, který ho využil k získání kouzelné lampy. 	<ul style="list-style-type: none"> - Maruška je pracovitá, skromná a nevinná mladá dívka, která je ovládána svou zlou nevlastní sestrou a macechou. Je využívána k těžké manuální práci a šikanována za její krásu.
Společné rysy	<ul style="list-style-type: none"> - Utlačování hlavní postavy pohádky - Poslušnost a oddanost hlavní postavy pohádky - Nevinnost hlavní postavy pohádky <ul style="list-style-type: none"> - Záporná postava v rodině - Vítězství dobra nad zlem <ul style="list-style-type: none"> - Kouzelná aspekt - Zlo bylo napraveno či adekvátně potrestáno <ul style="list-style-type: none"> - Odměna za dobrý skutek 			

	- Nezlomná víra v dobro			
Rozdílné rysy	<ul style="list-style-type: none"> - Dlouhodobé štěstí - Zlá macecha - Kouzelné tři oříšky 	<ul style="list-style-type: none"> - Dlouhodobé štěstí - Zlá manželka - Kouzelná rybka 	<ul style="list-style-type: none"> - Dlouhodobé štěstí, tu není známo. - Zlý strýc - Kouzelná lampa 	<ul style="list-style-type: none"> - Dlouhodobé štěstí - Zlá macecha - Kouzelných dvanáct měsíčků
Motiv přání	<ul style="list-style-type: none"> - Popelka své přání využila pro svoji osobu, a to k tomu, aby si splnila svůj vlastní sen. Ten ji napomohl ke štěstí. 	<ul style="list-style-type: none"> - Rybář využil svá přání pro svoji milovanou ženu. Ta stále neměla soudnost a chtěla více a více. Nakonec jim, díky její chamtivosti nezbylo nic více, než měli před poznáním zlaté rybky. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aladin využil přání rozdílně. Jedno použil pro sebe, aby se dostal v pořádku domů. Druhé využil pro sebe a svoji Maminku, aby se měli dobře. A třetí nevyužil on. 	<ul style="list-style-type: none"> - Maruška nevyužila ani jedno přání pro sebe. Všechny tři přání plnila pod výhružkou smrti a přání patřila její nevlastní sestře.

5. Motiv porušení příkazu

Vzteky, lhaní a neposlušnost, i takové vlastnosti k dětství bohužel patří, a jejich rodiče to mnohdy staví do nepříjemných situací. Při zplazení dítěte dochází k převzetí odpovědnosti, za právě narozené miminko. Přání babiček za pevné zdraví, však později vystřídají oblíbené věty o správné výchově. Výroky jsou různé, ale shodují se na tom, že by dítě mělo mít správné morální hodnoty, dobré způsoby a disciplínu, tu však dítěti můžeme přiblížit i pohádkou.

Výchovný motiv porušení příkazu se vyskytuje v mnoha pohádkách. Ať už jde přímo o porušení příkazu, nebo o nedbaní rady od staršího, a samozřejmě následný trest. Pokud v evropských pohádkách narazíme na jakýkoliv zákaz, můžeme si být téměř jisti jeho porušením a to mnohdy velmi krytým způsobem. Pro přiblížení této problematiky si uvedeme pár příkladů.

Jiřík ve *Zlatovlásce*, přímo neuposlechne králův rozkaz neochutnávat připravovaný pokrm, a Jiřík za neuposlechnutí za to zaplatí smrtí.

V pohádce o neposlušných Kůzlátkách neboli *O vlkovi a kozlátkách*²⁹ neuposlechnou kůzlátka rady své maminky kozy, aby nikoho nepouštěla domů, a po neuposlechnutí jsou v zapěstí skoro sežrána zlým vlkem.

S pohledem do světa, můžeme tento motiv sledovat i v japonských pohádkách, které jsou velmi vzdálené od českého prostředí. Ačkoliv tento motiv, se v nich nevyskytuje tak často, jako v Evropě, ale i přesto, bychom našli pár zástupců. Příběh *Tajemný hostinec* vypráví o dvou přátelích, z nichž jeden po neuposlechnutí kamarádovy dobré rady, je proměněn v koně. V pohádce *Jeřábí žena*, je také porušen nařízený zákaz nevstupovat do pracovní místnosti ženy. Jakmile muž spatří v pokoji jeřába, je žena prozrazena a musí odejít z domu.³⁰

²⁹ Viz Grimm, Jacob Ludwig Karl, Grimm, Wilhelm Karl. Op. cit, s. 9.

³⁰ Viz Černá, Zlata, Novák, Miroslav. Op. cit., s. 86.

5.1 O Červení Karkulce³¹

Slovo karkulka latinského slova carracalla, a v překladu znamená čepeček, čapku, či pokrývku hlavy. Pravidla českého pravopisu uvádí dvě varianty a to „Červená karkulka“ i „Červená Karkulka“. Tolerování obou alternativ je mezi jiným zdůvodňováno tím, že mizí povědomí o původním významu slova karkulka.³²

Mnohým se při vyslovení názvu pohádky vybaví proslulý příběh o malé nevinné holčičce, která je spolu s babičkou spolknuta vlkem. Na rozdíl od Perníkové chaloupky, ve které dětem hrozí od ježibaby nebezpečí smrti, zde opravdu ke sněžení hlavní hrdinky dojde.³³

Původ pohádky *O Červené Karkulce* zařazují literární odborníci do Číny, odkud k nám doputovala s obchodníky po Hedvábné stezce. Pohádka se v Evropě ujala, a to především díky zásluze francouzského sběratele pohádek Charlese Perraulta ve sbírce *Pohádky matky Husy*. O dvě staletí později, v roce 1812, zpracovali příběh inspirovaný Perraultovou pohádkou němečtí pohádkáři bratři Jacob a Wilhelm Grimmové. V Evropě vznikl příběh *O Červené Karkulce*, jako varianta na příběh *O neposlušných kůzlátkách*. Existuje hodně verzí tohoto příběhu, ale všechny si jsou velmi podobné. Mezi českými autory pronikla k Františku Hrubínovi ve tvorbě *Špalíček pohádek* (1968).³⁴ Ve čtenářské společnosti, je nejznámější verze od bratří Grimmů, ve které je Karkulka s babičkou zachráněna a vlka potrestají.³⁵

5.1.1 Příběh

V jedné malé vesničce žila, byla, malá oblíbená holčička. Na hlavě nosila červený čepeček, a tak jí podle něj začali nazývat Karkulka a protože byl červený, zanedlouho jí v celé vesničce nikdo neřekl jinak, nežli Červená karkulka. Její babička bydlela v malé chaloupce na kraji temného lesa. Jednoho krásného dne Karkulčina maminka upekla výborný koláč, panečku ten vám voněl. Hotový koláč dala do košíčku, přidala láhev vína a poprosila Karkulku, aby košík zanesla babičce domů, protože babička stonala. Maminka pravila: „Jdi

³¹ Respektujeme velikost písmen v pojmenování *Červená Karkulka* uvedeného Aloisem Mikulkou v názvu pohádky.

³² Internetová jazyková příručka: *Jména s velkým počátečním písmenem* [online]. Ústav pro jazyk český AV ČR, 2008-2020 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=181>.

³³ Bettelheim, Bruno. *Za tajemstvím pohádek. Proč a jak je číst v dnešní době*. 1. vyd. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1172-3. s. 204.

³⁴ Černoušek, Michal. *Děti a svět pohádek*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1990. ISBN 80-00-00060-1. s. 140.

³⁵ Bettelheim, Bruno. *Za tajemstvím pohádek. Proč a jak je číst v dnešní době*. 1. vyd. Praha: Portál, 2017.

rovnou za babičkou a neodbihej z cesty.“ Karkulka vesele souhlasila, popadla košík a vydala se k lesu.

Po cestě si vesele zpívala oblíbené popěvky, poskakovala si do rytmu a pozorovala život kolem ní. Znenadání jí do cesty skočil vlk. „Dobrý den, Červená Karkulko, kampak jdeš?“ zeptal se obrovský, chlupatý vlk, hrubým a chraplavým hlasem. Vypadal, jako by byl opatrný, aby Karkulku moc nevylekal. Ovšem Karkulka měla pro strach uděláno a velkého vlka se nezalekla. Klidným dětským hláskem pravila čistou pravdu, o tom, jak nese koláč a víno babičce, protože stoná. Nevychovaný vlk drze nakouknul přímo Karkulce do košíku, přistrčil svůj špinavý čenich k bábovce, a ušklíbl se. Bábovka mu k chuti moc nebyla, protože vlci mají raději maso než bábovky. Zamyslel se a po chvíli mu došlo, že když teď Karkulku pustí, mohl by si pochutnat jak na Karkulce, tak i na babičce. Jeho lstivý plán začal nabírat na obrátkách. Pomalu se nadechl, a pravil: „A kde pobývá tvá babička?“ „Přece v chaloupce u lesa, ty popleto, ale to tu každý ví.“ řekla zvesela Karkulka. „A nechtěla bys babičce donést kytku?“ Karkulka se rozhlédla kolem sebe, sluníčko svítilo a opodál na louce rostly krásné květiny. Ty se jistě babičce budou líbit. Seběhla z cesty a obdivovala každé utržené kvítí.

Mazaný vlk se ihned s Karkulkou rychle rozloučil a zmizel ve křoví. Utíkal co nejrychleji rovnou na kraj lesa, a než by se jeden stačil nadechnout, už stál před babiččíným domečkem a klepal na dveře. „Kdopak to je?“ ozvala se zevnitř chaloupky stará babička. „To jsem já, Karkulka,“ odpověděl vlk tenkým nejvyšším hláskem, který dokázal. Babička otevřela dveře, ale Karkulka nikde. Lstivý vlk na ni číhal, vrhnul se na babičku a spolkl ji. Vlka neváhal ani chvíli, popadl babiččín čepec dal si ho na hlavu, nasadil si na nos brýle a lehl si do babiččiny postele.

Karkulka zatím doskotačila až k babiččíně chaloupce, zaklepala na dveře, ale zevnitř se ozval jen chraptivý hlas. „Kdopak to ťuká na mé dvířka?“ skuhrá zevnitř vlk jemným hláskem. Karkulka se zarazila, tohle přece nebyl obvyklý babiččín hlas, ale pak odpověděla: „To jsem já, babičko, tvoje vnučka Karkulka.“ Následovala chvíle ticha. „Tak pojď přeci dál, děvenko, je otevřeno,“ povídá vlk. Karkulka vešla dovnitř, ale když spatřila babičku v posteli, divila se: „Babičko, jak to, že máš tak divný hlas?“ „Jsem trošku nachlazená, není mi dobře děvenko,“ odpověděl vlk. Karkulka hnedle vyřídila pozdrav od maminky, postavila na stůl vedle postele košík a přistoupila k babičce. Když ji uviděla zblízka, velmi se polekala a vystrašeně povídá: „Babičko, proč máte tak veliké uši?“ „To abych tě lépe slyšela, děvenko“ odvětil vlk. „A babičko, proč máte tak veliké oči?“ „To abych tě lépe viděla, děvenko“ pravil na to zase vlk. „A babičko, proč máte tak velké zuby?“ podivila se znovu Karkulka naposled. „To abych tě mohl lépe sníst!“ Vlka vyskočil z babiččiny postele a celičkou Karkulku

spokl! Vlk slavil vítězství, dvě tak snadné svačinky, ale velká sousta ho úplně zmohla. Svalil se zpět do babiččiny postele a usnul jako špalek. Po chvíli šel kolem chaloupky babiččín soused lovec, který šel sjednat pořádek do jeho lesa, kde vichřice polámala mnoho stromů, a uslyšel zevnitř chaloupky příšerné chrápání. „Co to ta babička dnes provádí. To tak chrápe?“ podivil se lovec.

Když se podíval oknem dovnitř chaloupky, uviděl strašného vlka s velikým břichem, jak spí v babiččíně posteli. Lovec na nic nečekal, vběhl dovnitř a ihned nožem rozpáral vlkovi břicho, ze kterého vyskočila nejprve Červená Karkulka a hned za ní babička. Obě živé a zdravé! „Děkujeme ti, lovče,“ děkovala babička a vrazila mu velkou pusou na tvář.

Vlk byl nedáale v říši snů, a tak mu babička, Karkulka i lovec společně nanosili do břicha kamení a břich mu zašili. Pak se schovali za nedaleký strom a čekali, co se bude dít. Vlk se za nedlouho vzbudil a dostal velikou žízeň. Hned začal hledat místo, kde by se mohl napít vody. Matně si vzpomínal, že vedle chaloupky byla studánka, tam jistě voda bude, a vydal se tam. Pomalu se dovedl až na kraj lesa ke studánce, nahnul se nad ni, ale kamení, co měl v břiše se převážilo a stáhlo ho ke dnu. Ti tři byli spokojeni. Babička s Karkulkou snědly obsah košíčku a Červená Karkulka přísahala, že už nikdy nesejde z cesty do lesa, když jí to maminka zakázala. A tak končí příběh Červené Karkulce a o zlém vlkovi, který už nikdy nikomu neublíží.³⁶

5.1.2 Shrnutí

Příběh Karkulky je známý snad všem. Červená Karkulka je snad jedna z prvních pohádek, které se dětem vypráví. Je dětmi oblíbená a ve zpracování od Bratří Grimmů z roku 1857 je nezapomenutelná, a trochu i hororová. Avšak i přes strašidelné prvky, je pohádka čtivá a již po mnoho generací ji děti milují.

Námi zkoumaný motiv, zde vidíme v podobě, mamincina příkazu, neopouštět cestu. Karkulka však neuposlechla a na konci příběhu dostala poučení.

5.2 O neposlušných kůzlátkách

Pohádka O neposlušných kůzlátkách je dalším typickým představitelem neposlušnosti. Vznik pohádky o kůzlátkách byl zařazen do prvního století našeho letopočtu. Pro malé posluchače, by tento příběh mohl být výborné vodítko, v poznání dobra a zla, nebo i dobrého a špatného chování, které pohádkové postavy v pohádce předvádějí. Avšak nese dětem poučení, jak důležité je poslouchat rodiče a chránit se před cizími lidmi.

³⁶ *Pohádky bratří Grimmů*, Kinder- und Hausmärchen, vydáno 2002 Albatros, počet stran 360. ISBN: 80-00-01097-6

5.2.1 Příběh

V chaloupce na samotném okraji lesa žila koza se svými sedmi kůzlátky. Kůzlátka se měly velice rády a žily si s maminkou kozou jako v pohádce. Jednoho rána se maminka koza vypravila na trh do města. A přikázala svým sedmi kůzlátkům: „Bud'te tady hodná a nikomu neotvírejte vrátka, dokud neuslyšíte můj hlas.“ Koza měla o své kůzlátka starost. V lese bydlí velice zlý vlk, který by si na nich chtěl moc pochutnat. Koza už byla daleko od domova, když kde se vzal, tu se vzal, u chaloupky stojí obávaný vlk.

Hrubou velikou tlapou zabušil hrubě na vrátka a svým hlubokým drsným hlasem zvolal: „Kůzlátka, děťátka, otevřete vrátka. To jsem já, vaše maminka!“ Kůzlátka se divila, proč by tu maminka byla tak brzy? Navíc, ten hlas se jim zdál divný, takový drsný, hlas maminky je jemný, tohle určitě nebyl hlas maminky, ale hlas vlka ano! „Neotevřeme ti, ty jsi vlk, a ne naše maminka. Naše maminka má jemný hlásek.“ Vlk odešel s nepořízenou.

Vlk rozmýšlel a po chvíli usoudil, že malá kůzlátka jen tak lehce neoklame, a zamířil si to ke kováři, kterému pod výhrůzkou smrti nařídil upilovat jazyk z obou stran, aby měl jemný hlásek. Kovář se zlého vlka velice bál, a tak mu jemný hlásek udělal. Vlk už si to pelášil k chaloupce, tentokrát jemně zaťuká jeho tlapou a jemným hláskem volá: „Kůzlátka, děťátka, otevřete vrátka! To jsem já, vaše maminka!“ lákal do pasti malá kůzlátka změněným hláskem, který sám ani nepoznával. Kůzlátka se nahrnula ke vrátkům, ale byla velmi opatrná a vrátka neotevřela, nejstarší kůzlátko chce důkaz. „Jsi-li naše maminka, ukaž nám přes okno kousek bílé nožky. Ukaž nám ji!“ Vlk venku zamával prackou. Při pohledu kůzlátek na chlupatou tlapu s nebezpečnými drápy tuhla kůzlátkům krev v žilách. „Ty určitě nejsi naše maminka. Ty máš pracky černé! Maminka má kůži bílou!“ Rozčilovala se malá kůzlátka a vlkovi neotevřela.

Vlk, který už padal hlady, utekl zničený do lesa a přemýšlel, jak by mohl získat bílou kůži. Ploužil se podél lesa, až došel k pastýřově chalupě, u které se sušily ovčí kůže. Vlk se okamžitě zaradoval, jednu rychle sebral a uháněl ke kůzlátkům. Ovčí kůži si lstivě přehodil přes hřbet a už stál opět přede dveřmi.

Vlk znovu něžně klepe na vrátka: „Kůzlátka, děťátka, otevřete vrátka! To jsem já, vaše maminka.“ Kůzlátka se odhodlala a přistoupila blíže ke dvířkám. "To je naše maminka, ona přišla, otevřeme!" zvolali kozlíci. "Já nevím, a co když to není naše maminka? Neotevřeme!" bránily jim sestřičky kozičky. Ale, už bylo pozdě, kozlíci otevřeli dvířka a vlk skočil dovnitř a hrozivě vycenil tesáky! Kůzlátka s křikem začala utíkat. Ve dveřích se znenadání objevila

*maminka koza a vyhnala vlka z domečku pryč. Ten na nic nečekal a poraženě utekl do lesa. Na slabé kůzlátka si troufal, ale s kozou měřit síly nechtěl. Utekl a už se nikdy neukázal.*³⁷

5.2.2 Shrnutí

Na tyto pohádku vzniklo opět mnoho interpretací. V České republice byla tato pohádka v jiné verzi příběhu. Vlkovo počínání bylo rozdílné. Otázku bíle končtiny vyřešil díky mlynářovi, který mu tlapu pomoučil, pod výhrůzkou smrti. Mlynář se vlka tuze bál, a tak mu tou nejlepší moukou tlapky nabítil. V další verzi, dokonce kůzlátka vlkovi vůbec neotevřou vrátka.

5.3 Zlatovláska

Lidovou pohádku známe zejména ve zpracování od Karla Jaromíra Erbena, zpracovanou v 19. století. V roce 1952 se tohoto příběhu chopil básník Josef Kainar a vznikla veršovaná hra pro loutky, ve čtyřech obrazech. Nejznámější interpretaci na Erbenovu verzi je stejnojmenný film, natočen v roce 1973. Zlatovláska, je z hlediska postav nekomplikovanou pohádkou, která je vhodná pro její jednoduchost i pro menší posluchače.

5.3.1 Příběh

Tento příběh začíná v jednom království, kde vládl jednou jeden král, jenž rozuměl všem živočichům to, co si povídají. A poslouvejte, jak k tomuto umu přišel. Jednou k němu totiž přišla stará babička a přinesla v košíku hada a pravila, že ten kdo jej sní, bude všem zvířecím tvorům rozumět. Král za hada dobře babičce zaplatil a dal si ho hned k obědu připravit. Král přikázal přísný zákaz ochutnávání, ale sloužící kuchař Jiřík jej porušil a i přes zákaz hada ochutnal. Tu uslyšel v kuchyni bzuchet mouchy, avšak pro jeho ucho už to nebyl bzukot, nýbrž: „Nám také něco! Nám také něco!“ Jiřík se podivně díval na mouchy, zda jim opravdu rozumí, ale z přemýšlení jej vytrhnul zvuk dveří, kterými právě do místnosti vstoupil nedočkavý sluha, který zanesl pokrm svému vládci. Na vyjížděce s koňmi získal král na Jiříka podezření, že také rozumí řeči zvířat, a po příjezdu si Jiříka vyzkoušel. Poručil mu, aby mu nalil sklenici vína. „Ale Tvá hlava za to,“ povídá, „jestliže nedoliješ anebo přeliješ!“ praví Král. Jiřík vzal konvici s červeným vínem a lije. Jiřík se zaposlouchá do rozhovoru dvou ptáčků a sklenici přelije, je prozrazen, a Král měl velkou zlost. Za neuposlechnutí královského rozkazu mu chtěl dát hlavu setnout! Krále se však sluhy zželelo a poslal ho za trest pro Zlatovlásku, jíž si chtěl vzít za ženu.

³⁷ Lidová pohádka, *Der Wolf und die sieben jungen Geisslein* (KHM 5) je z rozsáhlé sbírky pohádek bratří Grimmů „Kinder-und Hausmärchen“ (1812-15, 1822, 1857). Z němčiny pro vaše potěšení přeložila a pro vaši radost převyprávěla Jitka Janečková.

Jiřík po cestě narazil na hořící mraveniště. Přiběhl k němu a slyší: „Och pomoz, Jiříku, pomoz,“ volali žalostně, „uhoříme, i naši mladí ve vajíčkách.“ Uhasil jej a mravenci mu za jeho ochotu přislíbili případnou pomoc. Jiřík jel černým lesem dál a přijel k vysoké jedli. Skoro na špičce jedle bylo krkavčí hnízdo, a pod ním dole na zemi dvě krkavčí mláďata naříkala: „Otec i matka uletěli, máme si potravu sami hledat, a my dvě ubohá písklata zatím neumíme! Och, pomoz nám Jiříku, pomoz, nakrm nás, sic hladem neumřeme.“ Jiřík neváhal, seskočil z koně a probodl jej mečem, aby krkavčí mláďata měla co jíst, a i tentokrát dostal přislíbení pomoci. A tak Jiřík kráčel dál, šel dlouhou lesní cestou až vodě. Tam spatřil dva rybáře, jak se hádají o jedinou chycenou zlatou rybkou. Oběma rybářům za rybu dobře zaplatil, všemi penězi, které od krále na cestu dostal a pustil rybkou zpět do vody, a ta mu za jeho dobrý skutek přislíbila pomoc, až ji bude potřebovat. Zeptal se rybářů na cestu, a šel až našel zámek, v němž měla Zlatovláska pobývat.

Král Jiříka uvítal, ale pověděl mu, že dostane Zlatovlásku jen tehdy, splní-li tři jeho úkoly. První úkol spočíval v tom, posbírat Zlatovlásčiny poztrácené korále na velké louce ve vysoké trávě nedaleko zámku. Jiřík si nevěděl co počít, a v tom si vzpomněl na mravence, ti přišli na pomoc a Jiřík úkol splnil. Druhým úkolem pro Jiříka, bylo nalezení ztraceného Zlatovlásčina prstenu, který upustila v moři. Tentokrát mu připlula na pomoc zlatá ryba a prsten pro něj našla. Druhý úkol tedy Jiřík také splnil.

V posledním úkolu musel Jiřík přinést králi živou a mrtvou vodu. Ani nyní nezůstal bez pomoci a vody mu zajistily dva krkavci. Cestou Jiřík živou vodou zachránil mouchu z pavučiny, která mu také přislíbila za jeho ochotu svoji pomoc. Jako poslední úkol si pro něj Král připravil zkoušku. Jiřík si musel svoji Zlatovlásku najít mezi dvanácti sestrami, které měli na hlavě závoj až po zem. V tomto úkolu mu pomohla právě zachráněná moucha, a tak Jiřík získal Zlatovlásku.

V království se král radoval za Zlatovlásku, ale přesto dal Jiříkovi setnout hlavu za provinění, že pod královským zákazem ochutnal onoho hada. Za pomoci živé a mrtvé vody jej Zlatovláska opět oživila, a znovuzrozený Jiřík díky tomu omládl. Král chtěl také znovu okusit mládí, ale ze své smrti se již neprobral. Nakonec se stal králem Jiřík, a Zlatovláska jeho královnou.³⁸

5.1.1 Shrnutí

Klasická pohádka inspirovaná lidovou slovesností, patří k nejkrásnějším a nejznámějším pohádkám, a neznám snad nikoho, kdo by neměl rád tuto pohádku o princezně

³⁸ Erben Jaromír Karel, *Zlatovláska* 1.vyd 1993, Svoboda-Libertas, počet stran 60, ISBN – 80-205-0373-0

Zlatovlásce a Jiříkovi. Ve filmovém a knižním zpracování bychom však našli pár odlišností, v hrané pohádce například Jiřík koně nezabije, ale krkavčata nakrmí drobkou chleba. Jako další tu máme loďku, kterou ve filmovém zpracování nekoupil, ale svezl se na ní s oběma rybáři, další drobné rozlišující detaily jsou v zadávaných úkolech od Krále, kdy ztracení prsten neměl Jiřík hledat v moři, ale v jezeře. V dětství tato pohádka byla mnou velmi oblíbená, pro dnešní děti je přístupná i k poslechnu jako audiokniha. Motiv neuposlechnutí rozkazu, zde nalezneme v hlavní postavě Jiříka, který ihned v úvodní části neuposlechne rozkazu svého krále.

5.2 Šípková Růženka

Šípková Růženka také není původně česká pohádka, jak by mnozí předpokládali. Dnešní podoba pohádky byla inspirována příběhem italského básníka Giambattisti Basileho ze 17. století.³⁹ Šípkovou Růženku tak, jak ji známe dnes, je klasickou pohádkou, známou ze sbírek Charlese Perraulta i bratří Grimmů. V České republice tuto pohádku zpracovala Božena Němcová i Karel Jaromír Erben.

5.2.1 Příběh

Před dávnými časy, žil král s královnou a moc si přáli mít děťátko. Vytoužené miminko však nepřicházelo a nepřicházelo. Jednoho dne odpočívala královna v horké lázni a z nenadání z vody vylezla žába a pravila královně: „Tvé přání se ti již brzy splní. Než-li rok uplyne, narodí se ti dcerka.“ Sotva žabka domluvila, byla pryč.

Naštěstí pro ně, se slova žáby splnila do puntíku a královně se narodila překrásná dcera, kterou pojmenovali Šípková Růženka. Král měl tak velkou radost, že na její počest poručil připravit velikou hostinu. Na oslavu narození pozval mnoho hostů a nezapomněl ani na moudré sudičky, aby byly princezně příznivě nakloněny. V celém jeho království jich bylo třináct, avšak král měl pouze dvanáct talířů, a proto třináctou na velkou hostinu nepozval. Oslava byla opravdu velkolepá. Až se blížil její konec, moudré sudičky přistoupily ke kolébce aby princeznu obdařily, jedna ctností, druhá krásou, třetí bohatství a postupně dostala princezna vše dobré. Poslední sudička přišla na řadu, přistoupila ke kolébce, ale než stihla vyslovit svůj dar, do sálu vstoupila třináctá nezvaná sudička. Byla velmi rozzlobená, chtěla se králi pomstít. Pohlédla na Růženku a hlasitě zvolala: „Až ti bude patnáct let, píchneš se o vřeteno a navěky usneš!“ Obrátila se a odešla pryč. K princezně přistoupila dvanáctá

³⁹ Giambattista Basile, *Pentameron aneb Pohádka pohádek*. Z neapolského originálu *Il Pentamerone del Cavalier Giovan Battista Basile ovvero Lo cunto de li cunti*, Neapolí 1788 přeložil Jan Brechensbauer. SNKLU, Praha 1961.

poslední sudička, ta která nestihla vyslovit své přání. Zlou kletbu třinácté sudičky zrušit však nemohla, pouze ji zmírnila: „Nebude to navěky, upadneš na sto let do hlubokého spánku.“

Královští rodiče chtěli svou jedinou dceru za každou cenu ochránit, a tak nechali okamžitě všechna vřetena v celé říši spálit. Ostatní věštby se jak šel čas vyplnily. Růženka byla krásná, chytrá, vlídná, rozumná, a měl ji rád snad každý.

Inu za několik let nastal den jejich patnáctých narozenin. Růženka se toho dne procházela po celém zámku a ze zvědavosti nahlížela do každých dveří všech komnat. Dostala se až do staré věže, ve které nikdy dřív nebyla. Vystoupila po úzkých točitých schodech, až ke starým dvířkám, v zámku byl starý rezavý klíč, kterým otočila a dveře se v ten okamžik rozlétly. V komoře seděla stařenka s vřetenkem a předla len. Princezna ji pozdravila a zvědavě se ptala, copak to dělá. „Předu si, předu.“ odpověděla stařena. Růženku velice zaujalo poskakující vřetenko. Napřáhla k němu ruku a chytila ho. V tu chvíli se naplnila věštba třinácté sudičky, a princezna se píchla do prstu a upadla do hlubokého spánku společně s celým královstvím. Celý zámek zarostl šípkovými keři tak, až nebyl pod šípkovými keři ani vidět. Zůstalo pouze vyprávění o krásné spící Šípkové Růžence.

Po mnoha a mnoha letech do království přijel princ, který se chtěl přesvědčit o pravosti vyprávění, jež mu nějaký stařík vykládal. Stařec povídal: „V tom království už všichni sto let spí. I překrásná princezna, které říkali Šípková Růženka.“ Stařík principi vyprávěl, kolik jiných mužů již zahynulo, když se snažili princeznu vysvobodit. Mládenec se však ničeho nebál a rozhodl se, že princeznu vysvobodí.

Kletbě uplynulo přesně sto let a nadešel den, kdy měla Šípková Růženka procitnout, když se odvážný princ přiblížil k šípkovým keřům, keře s velkými trny se samy rozestoupily a nechaly prince vejít, jakmile prošel, zavřely se. Před vstupem do samotného zámku princ viděl ležet spícího koně i holuby sedící na střeše. Postupně procházel celý zámek. Princ došel až do nejvyšší věže, otevřel dvířka a uviděl spící Šípkovou Růženku. Byla krásnější, než si představoval. Sklonil se nad ní a vtisk ji polibek na rty a tím byla kletbu zlomena. Šípková Růženka otevřela oči a usmála se na svého zachránce.

Postupně se začalo probouzet i celé království, a jako by kouzlem i šípkové keře, které obepínaly zámek zmizely. Na zámku se začalo slavit, nejenom záchranu celého království, ale také svatbu Šípkové Růženy s princem, kteří spolu žijí spokojeně až do dnes.

5.1.1 Shrnutí

Šípková Růženka, je opravdu neobyčejná kniha. Její příběh je fascinující a liší se od ostatních příběhů zejména v tom, že si za své prokletí nemůže svými činy sama, nýbrž pyká za činy svého otce.

4.1 Srovnání motivu porušení příkazu

Název pohádky	O Červené Karkulce	O sedmi kůzlátkách	Zlatovláska	Šípková Růženka
Původ pohádky	<ul style="list-style-type: none"> Čína 	<ul style="list-style-type: none"> Čína 	<ul style="list-style-type: none"> Německo 	<ul style="list-style-type: none"> Itáli
Další verze	<ul style="list-style-type: none"> Německo Česká republika Itálie Asie Jihoafrická republika Velká Británie 	<ul style="list-style-type: none"> Německo Česká republika 	<ul style="list-style-type: none"> Německo Evropa Česká republika 	<ul style="list-style-type: none"> Německo Česká republika Anglie Rusko Francie Rakousko-Uhersko Rumunsko
Hlavní postavy	<ul style="list-style-type: none"> Červená Karkulka Vlk Babička Myslivec Maminka 	<ul style="list-style-type: none"> Kůzlátka Koza Vlk Kovář 	<ul style="list-style-type: none"> Jiřík Zlatovláska Král Jiříka Král Zlatovlásky 	<ul style="list-style-type: none"> Šípková Růženka Princ Král a královna Sudička
Charakteristika hlavních postav	<ul style="list-style-type: none"> Červená Karkulka je velmi zvědavé, nebojácné mladé děvče, které neodolá pobídce vlka natrhat babičce květinu. 	<ul style="list-style-type: none"> Zde bych za hlavní hrdiny považovala kůzlátka, která ačkoliv obdrží přesné instrukce od maminky kozy, neuposlechnou a vrátka nakonec otevrou. Jsou vystavena nástrahám vlka. 	<ul style="list-style-type: none"> Jiřík je odvážný mladý muž, který je v jádru velmi hodný, ale i přesto neuposlechne rozkazu svého krále. Po cestě překonává spoustu překážek a zkoušek, které však bez problému, za pomoci zvířat, které zachránil, překonává a v závěru pohádky získá Zlatovlásku. 	<ul style="list-style-type: none"> Růženka je nevinná sebevědomá dívka, která vyjma od ostatních za své prokletí nemůže svým počínáním, ale trpí za činy svého otce. V den svých narozenin dle kletby usne na sto let a je zachráněna svým princem.

Společné rysy	<ul style="list-style-type: none"> - Hlavní postavy pohádky jsou sebevědomé <ul style="list-style-type: none"> - Porušení příkazu či prosby <ul style="list-style-type: none"> - Dlouhodobé štěstí - Napravení hříšníka - Záporná postava - Vítězství dobra nad zlem - Zlo bylo napraveno či adekvátně potrestáno <ul style="list-style-type: none"> - Odměna za dobrý skutek - Trest hlavního hrdiny - Poučení hlavního hrdiny 			
Rozdílné rysy	<ul style="list-style-type: none"> - Zlý vlk - Chybí kouzelný prvek - Poučení hlavního hrdiny - 	<ul style="list-style-type: none"> - Zlý vlk - Chybí kouzelný prvek - Poučení hlavního hrdiny - 	<ul style="list-style-type: none"> - Zde motiv zla lze chápat jako přehnaný trest pro Jiříka od Krále - Poučení hlavního hrdiny - Kouzelný aspekt v podobě živé a mrtvé vody - Kouzelné zvíře v podobě hada 	<ul style="list-style-type: none"> - Zlá sudička - Chybí kouzelný prvek - Zde k poučení hlavního hrdiny nedojde - Kouzelný aspekt prokletí
Motiv neuposlechnutí rozkazu	<ul style="list-style-type: none"> - Červená Karkulka neuposlechne přání své maminky, aby se nevzdalovala z cesty. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kůzlátka neuposlechne u přání své maminky, aby nikomu neotvírala vrátka. 	<ul style="list-style-type: none"> - Jiří neuposlechl rozkazu svého krále a ochutnal zakázaný pokrm. 	<ul style="list-style-type: none"> - Růženka neuposlechl rozkazu držet se dál od vřeten.

6. Závěr

Cílem této bakalářské práce je uplatnění vybraných motivů v českých pohádkách ve srovnání se zahraničními. Řekla bych, že význam je zde mnohem hlubší. Díky tomuto srovnání nahlížíme na pohádky z jiného pohledu. Jeden z cílů této bakalářské práce je napomoci k uvědomění potencialu pohádek a jejich motivů.

Pohádka již byla a snad i dlouho přetrvá, jako základ literatury nejen pro děti, ale i dospělé. Kde jinde by mělo dobro zvítězit nad zlem, pravda nad lží, spravedlnost nad bezprávím a láska nad nenávistí. Hlavní hrdina hodného charakteru se smyslem pro spravedlnost bývá odměněn, a naopak zlá postava zas bývá za své počínání spravedlivě potrestána. Pohádky se snaží vychovávat, a proto je dobré si uvědomit, co dětem předcítáme a jaké poznatky dětem přinesou.

Práce shrnuje důležité poznatky o lidové pohádce. Lidová pohádka byla totiž po staletí předávána ústní lidovou slovesností, neboli orálně z generace na generaci. Proto není divu, jak složité je dohledat jejich původ. Autoři vždy promítali do svých děl také vlastní přesvědčení, názory, vize a sny.

V úvodní části se práce zabývá samotnou definicí pohádky, historií názvu, vznik pohádky i první její dochované díla. Pohádky, tak jak ji známe dnes, se vypořádávají s negativními aspekty či znaky. Další část je věnována rozlišení pohádek. První část obsahuje rozdíly mezi autorskou a lidovou pohádkou, další rozdělení je dle jejího obsahu. Nadále už se práce zabývá dvěma ústředními motivy, a to motivem tří přání, a motivem porušení příkazu.

Motiv tři přání, práce popisuje napříč časem i místem. Do této kategorie byli zařazeni čtyři zástupci pohádek *Popelka*, pohádka *O Zlaté rybce*, příběh *Aladina* a v neposlední řadě česká pohádka *O dvanácti měsíčkách*. Srovnání tkví, jak v původu pohádky, tak i ve zpracování daného motivu. Lze snadno rozklíčit charakteristiku hlavních postav a nadále společné i rozdílné znaky ve všech rozebíraných pohádkách. V první řadě bych ráda poukázala na utlačování, poslušnost, nevinnost a oddanost hlavních postav pohádky. V příbězích je vždy minimálně jedna záporná postava v rodině, většinou je to macecha, nebo zlá nevlastní sestra. V pohádkách se objevuje i společný motiv, vítězství dobra nad zlem. Dále zde můžeme nalézt kouzelné aspekty. A jak už to v pohádkách bývá zlo bylo napraveno a adekvátně potrestáno s následnou odměnou za dobrý skutek. Čím mě opravdu příběhy fascinují je jejich nezlomná víra v dobro.

V motivu porušení příkazu bakalářská práce popisuje čtyři zástupce této kategorie. Jako první uvádí příběh *O Červené Karkulce*, *O neposlušných kůzlátkách*, *Zlatovláska* a

poslední *Šípková Růženka*. Práce srovnává původ pohádky, dále její zpracování motivu, charakteristiku hlavních postav a i společné, a rozdílné znaky ve všech uvedených pohádkách. Mezi společné znaky patří sebevědomé, suverénní a odvážné chování hlavní postavy pohádky. Porušení příkazu či prosby, trest hlavního hrdiny, napravení hříšníka a poučení hlavního hrdiny, záporná postava v příběhu, vítězství dobra nad zlem, odměna za dobrý skutek. Do pohádek jsou zakomponovány rozdílné znaky v podobě kouzelných prvků, rozdílných záporných postav.

Cílem této bakalářské práce je popsat stejné, nebo rozdílné vyobrazení vybraných motivů v různých pohádkách. Podařilo se zde podrobně popsat oba motivy, a srovnat je hned dle několika kritérií. Z celé této bakalářské práce je patrné, že vybrané motivy jsou samy o sobě velice charakteristické, a zajímavé pro srovnání. Pohádka je a vždy bude, patřit do života mnoha lidí, rozdílného věku, pohlaví i původu. Proto nezáleží z které části světa čtenář pochází, ale důležité je, že bude knihu pohádek odkládat s nadějí v to lepší, poučen a také s úsměvem na rtu z dobrého konce. Aneb „ Žili spolu šťastně a jestli nezemřeli, tak žijí do dnes.“

7. ZDROJE

- Richter, Luděk. *Pohádka...a divadlo*. Praha: Dobré divadlo dětem, 2004. 80-902975-2-8.
- Čeňková, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-X.
- Propp, Vladimír Jakovlevič. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Jinočany: H & H, 1999. ISBN 80-86022-16-1.
- Chaloupka, Otakar. *Příruční slovník české literatury od počátků do r. 1945: významní autoři a jejich tvorba, díla neznámých tvůrců staré literatury, nejčastější literární termíny, hlavní literární skupiny a směry, historická období*. Praha: Adonai, 2001. ISBN 8086500217.
- Horák, J. *Český Honza*. Praha: SNDK, 1966. 283 s. ISBN nevedeno.
- Toman, J. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. 1. vyd. České Budějovice: PdF JU, 1992. 98 s. ISBN 8070400552.
- Grimmové, J. a W. *Pohádky*. 2. vyd. Praha: Odeon, 1988. 285 s. ISBN nevedeno.
- Mocná, D., Peterka, J. a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004. 699 s. ISBN 80-7185-669-X.
- Toman, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. 1. vyd. České Budějovice: Pedagogická fakulta JU Č. Budějovice, 1992. ISBN 80-7040-055-2.
- *Japonské pohádky / vypravují Zlata Černá a Miroslav Novák ; ilustroval Jaroslav Šerých*. Vyd. 2., V nakl. Petrkov 1., S.l. Petrkov, [2008?]. 187 s. : barev. il. ; 30 cm. Určeno pro: 9 - 14 let. ISBN 9788090406117.
- Pušlik, Alexandr Sergejevič, *Pohádka o rybáři a rybce*, Originální název:
- Skazka o rybake i rybke, 1833, Vydáno: 1950, SNDK - Státní nakladatelství dětské knihy.
- Disney, Walt, *Aladdin* Překlad: Martina Adlová, Vydáno: 1993, Egmont (ČR), Počet stran: 112 ISBN: 80-85817-18-7.
- Erben Jaromír Karel, *Zlatovláska* 1.vyd 1993 Svoboda-Libertas, ISBN – 80-205-0373-0.
- Erben Jaromír Karel, *České národní pohádky*. Praha: Bystrov, 1995.
- Erben Jaromír Karel, *Zlatovláska* 1.vyd 1993, Svoboda-Libertas, počet stran 60, ISBN – 80-205-0373-0

- Lidová pohádka „*Der Wolf und die sieben jungen Geisslein*“ (KHM 5) je z rozsáhlé sbírky pohádek bratří Grimmů „*Kinder- und Hausmärchen*“ (1812-15, 1822, 1857). Přeložila Jitka Janečková.
- Němcová, Božena. *O dvanácti měsíčkách*. In: *Lada Nióla*. [s.l.]: [s.n.], 1855.
- Oliverus, Jaroslav. *Svět klasické arabské literatury*. Brno: Atlantis ISBN 80-7108-109-4.
- Bettelheim, Bruno. *Za tajemstvím pohádek. Proč a jak je číst v dnešní době*. 1. vyd. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1172-3.
- Pohádky bratří Grimmů, *Kinder- und Hausmärchen*, vydáno 2002 Albatros, počet stran 360. ISBN: 80-00-01097-6.
- Grimm, Jacob Ludwig Karl, GRIMM, Wilhelm Karl. Op.
- Černá, Zlata, Novák, Miroslav. Op.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- Internetová jazyková příručka: *Jména s velkým počátečním písmenem* [online]. Ústav pro jazyk český AV ČR, 2008-2020 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=181>
- Němcová, Božena. *O dvanácti měsíčkách*. In: *Lada Nióla*. [s.l.]: [s.n.], 1855 S. 67–74 [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: https://www.digitalniknihovna.cz/nkp/view/uuid:e17989b0-0e0a-11e7-9b53-005056827e52?page=uuid:12adde00-29ea-11e7-a38c-005056827e51_
- *Bot Verification*. *Bot Verification* [online] [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <http://www.myseveralworlds.com/2007/08/02/yeh-shen-the-chinese-cinderella/>.
- Getta Líza, *Popelky z celého světa - jazykový koutek*. Nakladatelství Jazykový koutek - jazykový koutek [online]. Dostupné z: <https://www.jazykovy-koutek.cz/?p=14089>.

ČLÁNKY A RECENZE

- Debická, Alena: *K výstavě Královských pohádek K. Šiktance*. Český jazyk a literatura, . 5–6, 52/2001–2002. ISSN 0009-0786.